

AİLE ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ- GENÇLERİN PENCERESİNDEN AİLE ÖĞRENCİ ÇALIŞTAYI-I RAPORU (2025)¹

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren **Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AÇMER)** tarafından 30 Nisan 2025 tarihinde “**Gençlerin Penceresinden Aile Öğrenci Çalıştayı-I**” gerçekleştirilmiştir. Çalıştay üç oturumdan oluşmuş; birinci oturum “**Aile Algısı ve Aileden Beklentiler**”, ikinci oturum “**Aile İçindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri**”, üçüncü oturum ise “**Değerlendirme**” başlıkları altında düzenlenmiştir.

İlk iki oturumda, üniversitenin farklı fakültelerinden katılan öğrenciler, her fakülte kendi içinde olmak üzere eşzamanlı olarak farklı mekânlarda (aynı anda beş ayrı oturum şeklinde) moderatörler eşliğinde yöneltilen soruları tartışmışlardır. Sorular, oturum öncesinde katılımcılara iletilmiş ve ayrıca yazılı yanıtlar da talep edilmiştir. Her çalışma grubuna bir moderatör atanmış, oturumlar bu moderatörlerin rehberliğinde yürütülmüştür.

Son aşamada gerçekleştirilen değerlendirme oturumunda ise, her fakülteden seçilen bir temsilci ilk iki oturumun genel özetini sunmuş ve elde edilen bulgular ortak bir zeminde paylaşılmıştır. Ayrıca grup temsilcilerinden, yazılı ve sözlü tüm verileri dikkate alarak ayrıntılı raporlar hazırlamaları istenmiştir. Bu metin, fakültelerdeki grup temsilcilerinden gelen raporların birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

Bu raporda yer alan veriler, herhangi bir değerlendirme veya analize tabi tutulmaksızın ham halleriyle sunulmuştur. Rapor kapsamındaki veriler **açık erişimlidir** ve akademik çalışmalarda **kaynağın belirtilmesi koşuluyla** kullanılmaya açıktır. Ayrıca, söz konusu çalıştayı ilerleyen dönemlerde devam ettirilmesi hedeflenmektedir. Raporlar fakülte fakülte sunulmuştur.

Çalıştaya, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi bünyesinde yer alan **Edebiyat, Eğitim, Hukuk, İktisadi ve İdari Bilimler** ile **İlahiyat** fakültelerinden gönüllü olarak katılan

¹ Rapora son halini veren Dr. Araştırma Görevlisi Köksal PEKDEMİR

Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi- Gençlerin Penceresinden Aile Öğrenci
Çalıştayı-I Raporu (2025)

toplam **42 öğrenci** iştirak etmiştir. Öğrencilere, her fakülteden belirlenen öğretim üyeleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Katılımcı öğrencilerin bölümlere ve cinsiyete göre dağılımı ise aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir:

Fakülte	Bölüm	Kız Öğrenci	Erkek Öğrenci
Edebiyat Fakültesi	Psikoloji (4)	4	-
	İngiliz Dili ve Edebiyatı (1)	1	-
	Arapça Mütercim ve Tercümanlık (2)	1	1
	Felsefe (1)	1	-
	Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (2)	2	-
	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1)	1	-
Eğitim Fakültesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (3)	2	1
	Türkçe Öğretmenliği (1)	1	-
	Arapça Öğretmenliği (1)	-	1
	İngilizce Öğretmenliği (1)	-	1
	Okul Öncesi Öğretmenliği (1)	1	-
	Özel Eğitim Öğretmenliği (1)	1	-
	Sınıf Öğretmenliği (1)	1	-
Hukuk Fakültesi	Hukuk Lisans Programı (8)	4	4
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Sosyal Hizmet Bölümü (4)	4	-
	Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü (2)	2	-
İlahiyat Fakültesi	İlahiyat Lisans Programı (8)	4	4
Toplam	42	30	12

I. OTURUM – AİLE ALGISI, AİLEDEN BEKLENTİLER²

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Oturum Moderatörü: Dr. Öğr. Üyesi Müge Ekerim Akbulut

Grup Lideri: Mısra Toprak

Grup Üyeleri:

Nagihan Meliha Enise Çelik

Dila Meryem Tanyıldız

Esra Muslu

Beyza Erol

Yunus Emre Kandemir

Zeynep Sude Çengel

Ceren Demir

Suden Eraslan

Marziye Gürbüz

1. Aile sizin için ne ifade ediyor? Size göre ailenin temel görevleri nelerdir?

İddia edildiğinin tam aksine gençler için aile kavramı oldukça önemli ve değerli bir konumda bulunuyor. Gençler aileyi bireyin topluma kazandırıldığı ilk yer olarak tanımlıyor ve ailenin bireyin hem kişisel yolculuğunda hem de toplumsal hayatta temel bir yapı olduğunu düşünüyor.

² Raporlar ham halleriyle sunulduğundan fakülteler arasında format farklılıkları görülmektedir. Bundan sonraki çalıştaylarda ise raporlamanın bir örnek format üzerinden yapılabilmesi için grup liderlerine standart bir şablon gönderilecek ve raporların bu formatta hazırlanması istenecektir.

Gençler, aile kavramını içinde var hissedebildikleri, maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılandığı bir sığınak, bir liman olarak görüyor.

* Kimi gençler, çevresindeki kişileri ve arkadaşlarını da aile kavramının içine dâhil edebildiklerinden bahsediyor.

1. Aile içi roller ve değişim algısı

Arkadaşlarımızın cevaplarından elde edilen sonuca göre gençlerin aile içindeki rolleri her aileye göre farklılık gösteriyor. Kişilerin aile içindeki konumları o aileye özgü bir şekilde değişiyor. Özellikle karar alma süreçlerine katılım konusunda kimi genç oldukça aktif, kimisi dengeli bir durumda iken kimisi de pasif durumda kalabiliyor. Gençlere göre modern toplumlarda “bireyselleşme” kavramı öne çıkıyor ve toplumda geniş aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşmesiyle birlikte aile içindeki bireylerin de öz benlikleri daha fark edilir hale geliyor.

Eski kuşaklara nazaran günümüzde kişilerin aile içerisinde kendi fikirlerini ifade etmelerinin de kolaylaştığı konusunda bir konsensüs oluşmuş durumda. Önceden aileler daha çok ekonomik ve biyolojik bakım üzerinde yoğunlaşmışken günümüzde psikolojik desteğin de daha görünür hale geldiği ve gelmesi gerektiği düşünülüyor.

2. Aile ile ilişki ve iletişim zorlukları

Aile ile olan ilişkiler de tıpkı aile içi roller gibi her aileye göre farklılık gösteriyor (yakın, çatışmalı hem yakın hem çatışmalı ilişkiler vb).

Ailelerle iletişim kurarken zorlanılan konular noktasında ortak başlıklar; farklı kuşakların farklı tutum ve bakış açılarına sahip olması nedeniyle yaşanan kuşak çatışmaları, gençlerin deneye yanıla öğrenme isteğine karşın ailelerin koruma içgüdüleriyle kendi fikirlerine tam bir bağlılık bekleyişi olarak öne çıkıyor.

3. En sık yaşanan sorunlar

Aile içinde yaşanan sorunlarda özellikle altı çizilen ve ortak olarak düşünülen mesele, aile üyelerinin birbirinin bakış açısından bakmakta zorlanmasıdır.

Öte yandan dile getirilen sorunlar arasında gençlerin aile içerisinde yaşadığı rol karmaşalarından da bahsedildi. Kimi gençler aile içerisinde ebeveyn rolü üstlenirken, kimileri karar alma aşamalarında yok sayılabiliyor ya da ebeveynleri arasında sık sık arabulucu olma durumunda kalabiliyor. Bu rol karmaşası, gençlerin aile içerisindeki yerini bulmasında zorluklar yaşamasına sebep olabiliyor.

4. Gençler ve ebeveyn beklenti farkı

Bu noktada cevaplar şu şekilde özetlenebilir: Ebeveynler çocuklarından risksiz bir hayat sürmelerini ve aldıkları kararlara itaat edilmesini beklerken, gençler yaşayarak öğrenmek, daha çok deneyim kazanmak ve daha fazla anlayış görmek istiyor.

5. Gençlerin aileden beklentisi

Gençlerin aile kavramından beklentilerinde ilk sırayı “anlaşılmak” ve “anlayış” almaktadır. Gençler aile içerisinde koşulsuz sevgi ve kabul beklemektedir. Ayrıca aile yapısının kişilere huzur, sakinlik, maddi ve manevi destek sağlaması gerektiğini, böyle bir aile ortamında bireylerin daha mutlu hissedeceğini düşünmektedirler.

Gençler, aileleri ile olan ilişkilerinde empatik bir yaklaşım ve açık iletişimin önemini vurgulamakta; bunun pek çok sorunun çözümünde temel noktalardan biri olduğunu ifade etmektedirler.

6. Boşanma ve ayrılık üzerine görüşler

Boşanmanın doğasına dair verilen cevaplarda gençlerin iki farklı bakış açısı mevcuttur: Gençlerin bir kısmı boşanma kavramının doğası itibarıyla, özellikle durumun içine çocuklar girdiğinde, zor bir karar olduğunu düşünürken; diğer kısmı ise boşanma olgusunun toplum tarafından zorlaştırıldığını ifade etmektedir. Bu nokta, gençler arasında farklılık gösteren bir bakış açısıdır.

Öte yandan gençler, ilişkide gerçekten bir şeyler tükenmişse ve bu durum sağlıklı bir şekilde değerlendirildikten sonra boşanma isteği devam ediyorsa, boşanmanın hem eşlerin hem de çocukların psikolojik iyi oluşları için sağlıklı bir bitiriş olduğu konusunda hemfikirlerdir.

* Bir arkadaşımız cevabında şu ifadeyi kullanmıştır: “Bir gün boşanmak istersem ondan boşanabileceğime inanacağım biriyle evlenmeyi tercih ederim. Çünkü bu, birey olduğumu kabul eden ve benim duygu ve düşüncelerime saygı duyan biri demektir.”

EĞİTİM FAKÜLTESİ

1. Oturum

Moderatörler: Doç. Dr. Figen KASAPOĞLU- Arş. Gör. Büşra ÜNVERDİ DEMİR

Grup Lideri: Yenigün SARIDAĞ

Grup Üyeleri:

Alperen AKDOĞAN

Beyza Dilara ŞAHİN

Ece ZORLU

Furkan KAYA

Ferid BAYI

Melisa YILMAZ

Süeda Fikriye OKUR

Cemile GÜNGÖR

1. Aile sizin için ne ifade ediyor? Size göre ailenin temel görevleri nelerdir?

Aile, doğumla birlikte içerisine yerleştiğimiz, “beni” değil “bizi” öğrendiğimiz ilk alandır. Koşulsuz sevginin, güvenin, yardımlaşmanın ve kabulün oluşturulduğu özel bir ekiptir. Aile, herkesin evde olma halinin verdiği huzurun sürekliliğini ve güvenini sağlamak istediğimiz bir yerken, aynı zamanda olumsuzluklar, zor günler yaşansa da dönüp dolaşıp gitmek istediğimiz ve kabul görmeyi beklediğimiz bir noktadır. Öte yandan, yalnızca kan bağı gibi zorunlu ilişkilerle değil, kimi zaman tercih ettiğimiz ve yaşamı paylaştığımız diğer sevdiklerimizi de içine alabilen geniş bir mefhumdur.

Aile, toplumun temelini oluşturan, bireyin gelişim gösterdiği, sosyalleştiği, yaşamın anlamına dair ilk kez gözlem yapılan bir yapıdır. Bireyi topluma hazırlayan bu yapı, karşılıklı birtakım maddi sorumluluklar ve manevi beklentiler de içermektedir. Bu beklentilerin temelinde maddi-manevi güven duygusu yer almaktadır. Öte yandan, ailede alınan bazı öğretiler toplumun geleceği ve kültürel değerlerin korunması, aktarılması açısından önemlidir. Ailenin sunacağı sağlam temeller üzerine inşa edilmiş bilinç, sağlam bir toplumun oluşumuna olanak sağlayabilir. Bu bağlamda, aileye düşen bir diğer görev ise kişinin birey olma yolculuğunda atacağı tüm adımlarda yanında olduğunu göstermektir. Bireyin ilk eğitimi ailede başlar ve sonrasında alacağı eğitimler bu zemin üzerine inşa edilir. Bu yüzden aile, bireye sunması gereken sevgi dolu güven ortamı kadar vereceği eğitimden de sorumludur.

2. Aile içi roller ve değişim algısı

Aile içindeki rollerimiz sürekli değişkenlik gösterse de o ailenin evladı, çocuğu olma özelliğimiz sabit kalmaktadır. Bu roller çeşitli kayıplar, durumlar ve yaşlardan dolayı değişebilmektedir. Burada beklenen, rollerin çok fazla karışmaması ve hâlihazırdaki rollere saygı duyulmasıdır.

Modern toplumda bireyselleşmenin ön plana çıkması, ailenin geleneksel işlev ve yapısında önemli değişimlere yol açmıştır. Eskiden büyük aile yapısı hâkimken günümüzde yerini daha esnek kurallara sahip çekirdek ailelere bırakmıştır. Bu değişim, bireyin özgürleşmesini sağlarken aynı zamanda aile içi bağların zayıflamasına ve özellikle ebeveyn-çocuk ilişkilerinde mesafenin artmasına neden olmuştur. Eğitim alanında da benzer bir dönüşüm yaşanmış, eskiden çocukların gelişimine çevredeki akrabalar ve

komşular katkı sağlarken, günümüzde sosyal bağların zayıflamasıyla bu destek neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Aile artık çocuğu sadece büyütmekle değil, onu bireysel olarak toplum yaşamına hazırlamakla da sorumludur. Bu bireyselleşme süreci bazı açılardan aile kurumunu tehdit ediyor gibi görünse de bir bakıma, atıl kalmış, zamana uyumlanamayan geleneklerin nihayet yok olmasına vesile olmuştur. Fakat bu durum, insanın belki de her devirde ihtiyaç duyacağı manevi duyguların zedelenmesini de beraberinde getirmiştir. Böylece, aile yapısının daha dinamik, anlayış ve müzakereye dayalı hale gelmesi, demokratik değerlere uygun yaşamı kolaylaştırırsa da birey olma arzusu kimi zaman saygı ve sevgi gibi temel değerleri gölgeleyebilmektedir. Bu nedenle, modernleşmenin getirdiği özgürlükçü anlayışa uyum sağlarken aile içi ve sosyal bağların korunması büyük önem taşımaktadır.

Geçmişe kıyasla günümüzde ailenin birey üzerindeki rolü belirgin şekilde değişmiştir. Eskiden otorite figürleri büyükler olurken, çocuklar daha çok itaat eden konumdaydı; bugün ise çocuklara söz hakkı tanınmakta, birey olarak değer verilmektedir. Bu da aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Eğitim, eskiden büyük ölçüde aile içinde sağlanırken artık internet ve sosyal medya gibi kaynaklardan da bilgi edinilebilmekte; bu durum aile içindeki eğitici rolü azaltmıştır. Ekonomik açıdan da bireyler geçmişte aileye daha bağımlıyken günümüzde daha erken yaşta bağımsızlık kazanmakta, bu da aileden kopuşları beraberinde getirmektedir. Ancak bireyin bu özgürleşme süreci, kimi zaman odak kaybı ve olumsuz davranışlara yönelimle sonuçlanabildiğinden, aile bu noktada bireyi koruyucu bir işlev üstlenmelidir. Tüm bu değişimlere rağmen aile, hâlâ bireyin gelişimi ve topluma sağlıklı şekilde katılımı açısından vazgeçilmez bir yapı taşı olmaya devam etmektedir.

3. Aile ile ilişki ve iletişim zorlukları

Katılımcıların 5'i ailesiyle yakın ilişki kurarken, biri fiziksel olarak uzak, manevi olarak yakın ilişkiler kurabildiğini ifade etmiştir. Kalan 3 katılımcı rollere göre değişkenlik

gösterse de genel olarak aileleriyle mesafeli bir ilişkiye sahiptirler. Aile ile olan ilişkileri mesafeli olanlar, genel olarak aile bireylerini üzmemek adına duygularını açıkça ifade edemeyen katılımcılardan oluşmaktadır. Öte yandan, yakın ilişki kuranlarsa daha çok korumacı ve kuşak farklılıklarına rağmen iletişimi kuvvetli tutmaya özen gösterenlerdir. Aile ile iletişim kurmada yaşanan sıkıntıların başında, kuşak farklılıklarından kaynaklanan farklı bakış açılarının örtüşmemesi yer almaktadır. Yaşın küçük oluşu, yanlış anlaşılma endişesi, güçlü görünme endişesi ve ebeveynlerin değişmez kurallarına karşı gelmek, iletişimde yaşanan sorunların temel kaynaklarından.

4. En sık yaşanan sorunlar

Katılımcıların bu konudaki sorunları ana hatlarıyla şu şekildedir:

- Aile bireyleri tarafından yeterince görülmemek,
- Sağlıklı iletişim kuramamak,
- Bireyselleşme çabalarına karşı ailenin korumacı, yargılayıcı tutumlarının olması,
- Bencillik ile oluşan çatışmalar,
- Kuşak farklılıklarının yol açtığı yanlış anlaşılmalara,
- Baba ile iletişimde zorluk ve kurallara uymama durumunda kırıncı tepkilerle karşılaşmak,
- Aile bireylerinden bazılarının karşı güvensizliğin yarattığı problemler,
- Aile bireylerinin empati kuramamasından kaynaklanan sorunlar,
- Katılımcının veya kardeşlerinin ebeveynlerin isteklerini yerine getirmemesinden doğan problemler.

5. Gençler ve ebeveyn beklenti farkı

Katılımcıların birçoğu, beklentiler arasında farklılıkların olduğu görüşündedir. Farklılıkları oluşturan başlıca nedenler; kuşak farklılıkları, yaşam şartları, iletişim kurma

yollarındaki seçimlerin farklılıkları, tecrübe farklılıkları, hayattan beklentilerin değişkenliği gibi konulardır. Ebeveynler kendi kararlarının uygulanmasını beklerken, katılımcıların çoğu kendi kararlarına saygı duyulmasını ve bunları uygularken ailelerin rehber olmasını beklemektedir. Bazı ailelerin, çocuklarını zamanın şartlarına göre değil de kendi yaşantılarına göre değerlendirmesi, aradaki beklenti farklılıklarının oluşmasına neden olmaktadır. Öte yandan, fazla korumaya alışması ve maddi-manevi desteğin fazlasını talep etmesi de kişinin olgunlaşmasına olumsuz etki edebilmektedir.

6. Gençlerin aileden beklentisi

Katılımcıların ailelerinden beklentileri şu şekilde sıralanabilir:

- Birlik, beraberlik ve huzurun sürdürülebilir olması,
- Anlayışlı tutumların ve gerektiğinde duygusal desteğin gösterilmesi,
- Fikirlerle karşı anlayış ve farklı pencerelerden de bakabilme olanağı,
- Başarıların takdirle karşılanması ve mental desteğin sağlanması,
- Mutluluğun peşini bırakmamak ve hem aile bireylerinin hem de ailenin genel psikolojik ve fiziksel sağlığına önem verilmesi,
- Ekonomik desteğin yanında kaygı durumlarında ihtiyaç duyulan manevi desteğin görülmesi,
- Yalnızca başarılarda değil, başarısızlıklarda da desteklenmek.

Katılımcıların birçoğu bu beklentilerin büyük oranda karşılandığını söylerken, daha az bir kısmı beklentilerine karşılık bulamamaktadır. Beklentilerin karşılanması, aile sevgisinin varlığına ve beklentilerin açıkça ifade edilmesine dayandırılırken; karşılanmaması, kişinin bazı aile üyeleri tarafından yeterince fark edilmemesine dayanmaktadır. Aile üyelerinin beklentileri karşılayamaması ise büyük oranda kuşak, dolayısıyla beklenti farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

7. Boşanma ve ayrılık üzerine görüşler

Katılımcıların %90'ı boşanmayı kabullenirken, %10'u boşanmayı kabullenememektedir. Boşanmadan önce bireyler, karşılıklı anlayış çerçevesinde uzlaşma yollarına

başvurmalıdır. Çoğunluğun görüşüne göre ayrılık ciddi bir karardır ve kayıpları, kazanımları düşünülerek, son tahlilde en iyi yöntemin ancak boşanma olduğuna kanaat getirildiğinde başvurulmalıdır. Ancak ailede psikolojik ve fiziksel istismar varsa boşanma derhâl gerçekleşmelidir.

Öte yandan, boşanmanın olağan olmadığını düşünenlerin fikirleri ise şu yönde şekillenmektedir: Boşanma, yalnızca iki insanın ayrılması değil, evlilik için sarf edilen tüm çabaların da kaybolmasıdır. Dolayısıyla bir hayal kırıklığıdır. Ayrıca son zamanlarda boşanmanın popülerleşmiş olması da aile kurumuna olan güveni zedelemektedir.

HUKUK FAKÜLTESİ

Oturum Moderatörleri: Dr. Öğr. Üyesi Hümeysra Zeynep Erden- Dr. Öğr. Üyesi Nida Erdem

Grup Liderleri: Ozan Ali İhsan Çelik- Rabiya Kılıç

Grup Üyeleri:

Ennur Çamoğlu

Fatma İlhan

İrem Sarıyerlioğlu

Muhammed Hacı Üçdağ

Muhammed Hasan Bozkurt

Yusuf Şamil Mercan

- 1. Aile sizin için ne ifade ediyor? Size göre ailenin temel görevleri nelerdir?**

Katılımcılar için aile; güven, huzur, sadakat, çıkarsız sevgi, aidiyet ve dayanışma gibi duygularla özdeşleşen bir yapıdır. Bireyin kendini en çok kabul edilmiş hissettiği, sığınıp nefes alabildiği bir yer olarak tanımlanmıştır.

Aile, bazı katılımcılar için “kişiliğin biçimlendiği ilk okul” ya da “kendini bulduğu ilk yer” olarak yorumlanmıştır. Başkaları ise aileyi, “olduğu gibi kabul edildiğin, sorgusuz sevildiğin yegâne yer” olarak görmektedir. Bu tanımlar, aileye verilen değer in yalnızca biyolojik bağlarla değil, derin bir manevi bağ ile şekillendiğini göstermektedir. Bazı görüşler, çekirdek aile yapısının güçlenmesiyle birlikte geleneksel geniş aile yapısında kayıplar yaşandığına; bu durumun bireyin dayanışma, sorumluluk ve akrabalık bilinci açısından bazı boşluklara neden olabileceğine işaret etmiştir. Bununla birlikte, aile bağlarının sadece kan bağıyla değil, derin bir manevi birliktelik ve gönül bağıyla şekillendiği düşüncesi sıklıkla dile getirilmiştir.

Katılımcıların çoğunluğuna göre ailenin temel görevleri; bireyin fiziksel ve duygusal gelişimini desteklemek, kendini geliştirmesine yardımcı olmak, bireye kıymetli hasletler kazandırmak ve rehberlik ederek onu hayata en iyi şekilde hazırlamaktır. Sonuç olarak aile, sadece bir yaşam alanı değil; bireyin karakterini, dünyaya bakışını ve kimliğini oluşturan, hayat boyu etkisini sürdüren temel bir yapıdır.

2. Aile içindeki rolleriniz hakkında neler düşünüyorsunuz? Modern toplumda ailenin rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? Ebeveynlerinizin veya büyük anne-babalarınızın kendi ebeveynleriyle ilişkilerine kıyasla sizce günümüzde ailenin birey üzerindeki rolü değişti mi, yoksa aynı mı kaldı?

Katılımcılar, aile içindeki rollerin yaşa ve konuma göre değiştiğini ifade etmiştir. Destek veren ve destek alan rollerin bir arada olabileceği, gerektiğinde ise kardeş, arkadaş veya ebeveyn rolünün yine bir arada üstlenilebileceği belirtilmiştir.

Katılımcılar, aile içindeki rollerin zamanla değişime uğradığını, özellikle modern yaşamın getirdiği dönüşümlerle birlikte bu rollerin daha esnek, eşitlikçi ve çok yönlü hâle geldiğini dile getirmiştir. Kadının iş hayatına girmesiyle birlikte aile içi roller değişmeye

başlamıştır. Kadının omuzlarındaki yük artarken, erkek ev içi sorumluluklara dâhil olmaya başlamıştır. Çalışan anne sayısının artmasıyla çocuklara verilen ev içi sorumlulukların da arttığı ifade edilmiştir. Bu durum, erken yaşta sorumluluk almanın gelişime katkı sağladığı gerekçesiyle olumlu karşılanmış; geçmişte daha çok kız çocuklarına verilen görevlerin artık daha eşit dağıldığı da vurgulanmıştır. İşbu değişim, aile içindeki rollerin/sorumlulukların yeniden düzenlenmesini beraberinde getirmiştir. Modern yaşamla birlikte bireyselleşmenin artması, geniş aile bağlarının zayıflamasına ve tatil gibi ortak geçirilen zamanların azalmasına neden olmuştur. Bazı katılımcılar, bu durumun aile içi bağların değer kaybetmesine yol açtığını ifade etmiştir. Her ne kadar aile içindeki roller zamanla değişim gösterse de aile, her daim bireylerin kimliklerini oluşturdukları ve hayat yolculuklarında maddi-manevi destek buldukları bir kurum olarak yorumlanmıştır.

3. Ailenizle olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? (Yakın, uzak, çatışmalı vb.)

Ailenizle iletişim kurarken hangi durumlarda zorlanıyorsunuz?

Katılımcıların çoğu, aileleriyle ilişkilerini genel olarak sıcak, yakın ve destekleyici bulduklarını; duygu ve düşüncelerini rahatça paylaşabildiklerini ifade etmiştir. Bu görüşte olanlardan biri, anne ve babasının yargılayıcı olmayıp dinlemeye ve anlamaya çalışmasının ailedeki huzuru artırdığını vurgulamış; bir diğeri ise ebeveynleriyle ilişkisinin iyi olmasının, aralarındaki yaş farkının az olmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Buna karşın, ailesiyle ilişkisini “yakın” ya da “uzak” olarak net tanımlayamayan bireyler, iletişimin her zaman sorunsuz olmadığını belirtmiş; kuşak farkı, düşünce yapısı ve hayat tarzından kaynaklanan fikir uyuşmazlıkları ile sosyal ve siyasal konularda çatışmalar yaşayabildiklerini ifade etmiştir. Genel olarak ailesiyle ilişkileri iyi olan ancak kimi zaman sıkıntı yaşayan katılımcılar da benzer görüşler paylaşmış; kişilik farklılıkları ve yeniliklere bakış açıları hususunda bazen anlaşmazlıklar yaşayabildiklerini dile getirmiştir. Velhasıl, katılımcılar aile bağlarını yakın ve destekleyici olarak tanımlasa da kuşaklar arası farklılıklar ve bireysel görüş ayrılıklarının zaman zaman iletişimde zorluklara yol açtığını belirtmiştir.

4. Aile içinde en sık karşılaştığınız sorunlar neler?

Aile içinde yaşanan sorunlar çoğunlukla iletişim eksikliği, kuşak farkı, bireylerin beklentilerinin örtüşmemesi ve toplumsal cinsiyet rollerinin dayattığı kısıtlamalardan kaynaklanmaktadır. Gençler, özellikle ebeveynlerin kendi hayat deneyimlerini çocuklarına doğrudan aktarma çabalarını zaman zaman bireysel özgürlüklerine müdahale olarak algılamaktadır.

Bir hanımefendi katılımcı da kız çocuğu olmanın getirdiği kısıtlamalardan söz etmiş; özgürce karar almak istediğinde ailesiyle çatışma yaşadığını belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında, aile içi problemler çoğunlukla nesiller arası farklar ve iletişimdeki anlayış yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

5. Sizce gençlerin aile içindeki beklentileri ile ebeveynlerin beklentileri arasında fark var mı? Neden?

Çalıştay katılımcılarının çoğu, gençler ile ebeveynler arasındaki beklentilerin genel itibarıyla farklı olduğu hususunda hemfikirdir. Beklentiler arasındaki farkın sebebi genellikle kuşaklar arasındaki düşünce yapısı, yaşam tecrübesiyle hayata bakış açısı farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

Gençler, daha çok özgürlük, anlayış ve kendilerine ait bir alan talep ederken; ebeveynler ise geleneksel değerlere, başarıya ve sorumluluğa öncelik vererek itaat beklentisiyle hareket etmektedir. Ebeveynler genellikle çocuklarına iyi niyetle rehberlik etmeye çalışsa da gençler bunu bazen baskı ya da müdahale olarak hissetmektedir. Bu durum ise iletişimde gerginliğe yol açabilmektedir.

Katılımcılardan biri ise daha genç yaşta ebeveynlere sahip olduğu için bu farkın kendisi için çok belirgin olmadığını belirtmiş; kuşak farkının daralmasıyla birlikte ebeveyn-çocuk iletişiminin daha sağlıklı yürütülebildiğini ifade etmiştir.

Netice itibarıyla ebeveynlerle gençler arasındaki beklenti farklılıkları ekseriyetle kuşak farkı ve değişen yaşam anlayışlarından kaynaklanmaktadır.

6. Ailenizden en çok ne bekliyorsunuz? Aileniz bu beklentilerinizi ne kadar karşılayabiliyor? Nerelerde eksik kalıyor, nerelerde beklentilerinize cevap verebiliyor?

Katılımcıların ifadelerine göre gençlerin ailelerinden en çok beklediği şey; yanlarında olduklarını hissetmek, sevgi görmek, anlaşılmak ve desteklenmektir. Aile üyelerinin yalnızca maddi değil, manevi olarak da gençlerin arkasında durması onlar için büyük bir anlam taşımaktadır. Bazı katılımcılar ise ailelerin, günümüz gençlerinin istek ve ihtiyaçlarına karşı daha anlayışlı, farklı fikirlere daha açık ve gençlerin kararlarına daha saygılı olmaları gerektiğini dile getirmiştir. Bu cevaplar, gençlerin ailelerinden en çok anlaşılmak, değer görmek ve hayat yolculuklarında yanlarında hissedilmek istediklerini göstermektedir.

7. Boşanma ve ayrılığa dair ne düşünüyorsunuz?

Katılımcıların çoğunluğu, boşanma ve ayrılığı her zaman menfi bir durum olarak görmemekte; sağlıklı, sevgisiz ve anlayışsız bir evliliğin sürdürülmesindenense bazen ayrılığın daha isabetli bir tercih olabileceğini belirtmektedir. Boşanmanın zaruret hâlinde meşru bir çözüm olabileceğini ifade eden bir katılımcı, Nevzat Tarhan'ın "Evlenene kadar gözler dört açık, evlendikten sonra yarı açık olmalı." sözünü hatırlatarak evlilikte sabır ve anlayışın önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca, uluslararası hukuktaki *ahde vefa* ilkesi gereği evlilik akdinin feshedilmeden önce muhafaza edilmeye çalışılması gerektiğini savunmuştur.

Gençler, boşanmanın çocuklara olan etkisi konusunda da duyarlıdır. "Bir evde sevgi yoksa, orada büyümek de kolay değildir." diyen bir katılımcı, sağlıklı evlilik ortamlarının da travmatik olabileceğini ifade etmiştir. Yine bir katılımcı tarafından, dünyada ve ülkemizde evliliklerin ne kadar kolay kurulduğu; ancak evliliği bitirmenin ne kadar zor olduğu dile getirilmiştir. Halbuki tam tersinin olması gerektiği, evlilik gibi bir ilişkinin kurulurken daha çok düşünülüp araştırılması gerektiği, bu sayede boşanma hâlinde tarafların ve çocukların daha az yıpranabileceği ifade edilmiştir.

Bir başka katılımcı ise boşanmaya yol açan sebepler arasında iletişim eksikliği, ev içi sorumlulukların adil paylaşılmaması ve sabır eksikliği olduğuna değinmiştir. Sözün özü, genel kanaat; boşanmanın kolay bir tercih olmadığı, ancak gerektiğinde en uygun çözüm olabileceği yönündedir.

İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

Oturum Moderatörü: Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm Pehlivan Ağırakça – Dr. Arş. Gör. Köksal Pekdemir

Grup Lideri: Zeyneb Kılıç

Grup Üyeleri:

Beyza Nur Erkmen

Rana İnan

Reyhan Düzen

İremnur Şahin

Hümeysra Kocaagaoglu

Bu oturumda katılımcılara aile algısı ve beklentilerine yönelik 10 soru yöneltilmiştir. Katılımcılar, bu sorular çerçevesinde kendi aile yaşantılarını ve bireysel gözlemlerini paylaşmışlardır.

İlk olarak, **“Aile sizin için ne ifade ediyor? Size göre ailenin temel görevleri nelerdir?”** sorusu sorulmuştur. Katılımcılar aileyi güvenli bir liman, sığınak ve bireyin kendisini en rahat şekilde ifade edebileceği bir ortam olarak tanımlamışlardır. Genel olarak aile, güven, sevgi, saygı ve aidiyetin yaşandığı temel kurum olarak görülmektedir.

Ayrıca, bireyin kimlik oluşumunun temeli, ahlaki ve dini değerlerin öğrenildiği ilk alan ve psikolojik-ekonomik destek sağlayan bir yapı olduğu da vurgulanmıştır.

İkinci olarak, **“Aile içindeki rolleriniz hakkında ne düşünüyorsunuz? Modern toplumda ailenin rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? Ebeveynlerinizin büyüdüğü ailelerle bugünkü aile yapısı arasında fark görüyor musunuz?”** soruları yöneltilmiştir. Katılımcılar aile içinde kendilerini evlat, kardeş, abla gibi rollerle tanımlamışlardır. Bu rollerin kişisel deneyimlere, özellikle de cinsiyete ve kültürel arka plana göre farklılaştığı görülmektedir. Bazı katılımcılar kendilerini birleştirici, ortamı yumuşatan ve fikirlerine değer verilen kişiler olarak tanımlarken; bazıları ise farklı düşüncelerini dile getirmekte ve çatışmalar yaşayabilmektedir. Özellikle kız çocuklarının ev işleri, düzen kurma ve aile içi duygusal dengeyi sağlama gibi sorumluluklarla daha fazla yük altında oldukları ifade edilmiştir.

Modern toplumun aile yapısına etkisi hem olumlu hem olumsuz yönleriyle değerlendirilmiştir. Olumlu etkiler arasında bireysel farkındalığın artması, duygusal paylaşımın güçlenmesi ve cinsiyet rollerindeki eşitliğe yönelik değişim öne çıkmaktadır. Olumsuz yön olarak ise artan bireyselleşmenin bencilliğe ve duygusal kopukluklara yol açabileceği dile getirilmiştir. Katılımcılar, ebeveynlerinin büyüdüğü ailelerde otoritenin baskın olduğunu, sevginin çoğunlukla dile getirilmediğini ve itaat kültürünün hâkim olduğunu; kendi kuşaklarında ise daha şeffaf, açık ve duygusal iletişim talep ettiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar ayrıca, eşitliğin hâkim olduğu ama ayrımcılığın olmadığı bir aile ortamı beklediklerini belirtmişlerdir. Aile, onlar için hâlâ en çok anlaşıldıklarını hissettikleri kurumdur. Bunun yanı sıra ahlaki değerlerin öğrenildiği, sevgi, saygı ve aidiyet duygusunun temellendiği bir alan olduğu sıkça vurgulanmıştır. Bazı katılımcılar aileyi aynı zamanda ekonomik ve sosyal gelişimi destekleyen, bireyi hayata hazırlayan bir yapı olarak da tanımlamıştır.

Modernleşmeyle birlikte bireyselleşmenin artması, ailede kişisel sınırların daha görünür hale gelmesini sağlamıştır. Ancak bu durum, bazı katılımcılara göre bencilleşmeye ve duygusal kopukluklara da yol açabilmektedir. Bu açıdan modern

toplumun aile üzerindeki etkisi hem tehdit hem de bireysel özgürleşmeyi sağlayan bir fırsat olarak görülmüştür. Geleneksel aile yapısının otorite ve itaate dayalı olduğu, günümüzde ise bu yapının yerini anlayış, empati ve bireysel alanlara saygı temelli ilişkilere bıraktığı vurgulanmıştır.

Boşanma ve ayrılık konusunda katılımcılar genel olarak hemfikirdir. Sağlıksız ve şiddetin olduğu bir aile ortamında çocukların sağlıklı bir şekilde yetiştirilemeyeceği dile getirilmiştir. Katılımcılar, evlilik gibi boşanmanın da olağan bir süreç olduğunu, ancak gereksiz sebeplerle aile kurumunun yıkılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Sağlıklı değerlendirmeler sonucunda alınan boşanma kararının hem eşler hem de çocuklar için daha doğru bir seçenek olabileceği ifade edilmiştir.

İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Oturum Moderatörü: Arş. Gör. Hilal KURTÇA KASIMAY / Arş. Gör. Hüsna Hamiyet ALTIN

Grup Lideri: Esmâ KOTAN

Grup Üyeleri:

Hiranur DEMİR

Şeyma Betül YILMAZ

Ahmet Önder UÇAR

Burak Emre AKTAŞ

Fatma Meryem SELEN

Hüseyin Furkan ERDEM

Serhat NAR

1. Aile sizin için ne ifade ediyor? Size göre ailenin temel görevleri nelerdir?

İnsanoğlunun dünyaya geldiği ilk andan itibaren kendisi dışında da düşünen, hisseden, konuşan şahısların olduğunu fark ettiği ilk yer ailesinin yanıdır. İlk sosyal ilişkileri, daha doğrusu bu ilişkilerin temelleri ailede oluşur ve burada kurulan temeller kişi ileride hayatında bazı değişiklikler uygulamak istemediği sürece daima insanlarla olan iletişimini yönetir. Bu yüzden aile benim için bir okul gibidir. Hayatımın yeni bir dünyayı tanımak açısından en önemli dönemleri olan ilk senelerinde beni farklı farklı ilişki ağlarına, farklı duygulara ve durumlara hazırlayacak olan yerdir. Ailenin temel görevlerini düşündüğümde aklıma ilk gelen şey bir talim-terbiye silsilesi oluyor. Fakat ailenin görevi bu silsileyi robotik bir biçimde uygulamakla bitmiyor, bu uygulama sırasında çocuğa onun tüm bu talim-terbiyeyi hak ettiğini göstermesi de gerekiyor. Bu da sevgi ve aidiyet bağlarını kuvvetlendirmek ile olur. Zira insan sevildiğini hissettikçe aidiyet hisseder; ait hissettikçe de kendi değerinin farkına varır. Bu farkındalık talim-terbiyeyi yüzeysel bir durumdan çıkarıp gerçekten kalbe işleyen bir hale getirir. Sonuç olarak benim için ailenin görevleri; çocuğa hayatının ilk sosyal deneyimlerini en sağlıklı biçimde yaşatmak, ona onun gibi başka insanların da var olduğunu ve bu insanlara en güzel biçimde yaklaşmayı

terbiye yoluyla öğretmek, ona değerli olduğunu hissettirmek, onu sevmek ve bu sevgiden haberdar etmek ve son olarak aidiyet kazandırmaktır.

Kanaatimce aile, küçük bir saltanat ya da devlet ifade ediyor. Ailenin temel görevi insanın benliğini inşa etmek ve hem maddî hem manevi manada mekân mefhumunu kazandırmaktır.

Aile benim için tüzel kişilik gibi bir şey. Bireyselliğin eridiği ve insanların bir vücudun organları gibi birlikte hareket ettiği bir yapı. Toplumu oluşturan en küçük birim. Aile kavramına çiftler açısından bakıldığı gibi çocuklar, toplum, din ve kültür açısından da bakılması gereklidir. İnsanların aileye bakışları; zamanın baskın ekonomik modeli, kişilerin etkilendikleri dış ve iç etkiler, zamanın kalıntı olarak gelecek nesillere bıraktığı değer yargıları ve yaşantılara göre değişiklik göstermektedir.

Aile boyu işçiliğin merkezde olduğu tarım ve hayvancılığın yaygın olduğu yerlerde aileden beklenen temel fonksiyon çoğalmaktı. Zamanla tarım toplumu değişti. Babamın çocuklukta şahit olduğu senaryolar ile bizlerinki farklılaştı. Babamın zamanında ailenin tüm bireyleri tarlada çalışırken, gelir herkes için elde edilirken, çalışma saatleri diye bir kavramın varlığı dahi yokken bizim çocukluğumuzda ise çoğumuzun babası belirli saatler arasında çalışıyor, ailesine vakit ayırıyor, kendi ailesinin harcamalarını karşılıyor ve kendi çekirdek ailesi için para biriktiriyor oldu. Bunu değişen ekonomi modeline bağlıyorum. Peki bu model bize neler getirdi? Arta kalan zaman, tatil günlerinin varlığı, biriken paranın sadece aile için kullanılması hem bizlerin ebeveynlerimizin neslinde hem de doğrudan bizim neslimizde ailenin mutluluk ile birlikte anılmasını sağladı. Aileden beklenen temel hedef mutluluğa dönüştü. Buna televizyonda, kitaplarda vesair iletişim araçlarında sunulan romantik aşk furyasının dahil olmasıyla mutluluk beklentisi yükseldi. Tabi ki bu da bence ailenin doğasına ters.

Mutluluk değişkendir, aile içerisinde bir değişkendir. Her zaman var olamaz. Boşanmaların artmasının temelinde de bunun büyük bir payı olduğunu düşünüyorum. Bence ailenin hakikati, temeli sabitelerde aranmalıdır. Sabit olan, değişmeyen, şartlara uyan ve bizimle birlikte mezara giden sabiteler. Bu dindir, güzel ahlaktır, müstakim karakterdir. Aile mutluluğun, sorumluluğun, sıkıntının, stresin, küslüğün, acının, imkânsız

tercihlerin, fedakarlığın, üzüntünün, kaygının, huzurun vesaire kavramların bir arada bulunduğu karmaşık ancak ahenk içinde işleyen bir yapıdır. Ailenin temeli mutluluk değildir. Ama her zaman da mutluluk hedeflenir. Mutluluğun daima gerçekleşmeyeceği bilinmelidir. Aslında mutluluk kavramını bu kadar sakıncalı görmemin sebebi mutluluğun dayandırıldığı beklentilerin değişmiş olmasıdır. Mutluluğu nerede aradığımız, nelerde aradığımız, hangi şartlarda mutluluğun gerçekleşeceğine inandığımıza göre aileden beklediğimiz bu mutluluğun sonuçları farklılaşacaktır. Bunu bir ciddiyetle ele almalıyız, değişen zamana göre değişen beklentileri kıyaslamalıyız. Günümüzde boşanmaların çoğunluğunun sebebi eşler arası ilgisizliktir. Eskiden ise boşanmaların çoğunluğu şiddet, alkol ve kumar bağımlılığı sonucunda eşlerin bir arada yaşamalarının imkansızlaşmasıydı. Eskimizin insanı aile içinde mutlu olmayı, mutluluğun mesnedini bir arada yaşamak olarak konumlandırmıştı. Romantizm, ilgi, karşılıklı sevgi günümüzdeki kadar revaçta değildi. Günümüzde ise mutluluk sürekli ilgiye, romantizme vs. modern beklentilere bağlanmış durumda. Kastettiğimiz şey ise tam olarak budur. Mutluluğun dayandırıldığı şeylerin değişken olması o ailede mutluluğun gerçekleşmemesi, sürekli olmaması anlamına gelmektedir. Mutluluğun mesnedi bizce sabiteler, sabit şeyler olmalıdır.

Aile karşı karşıya kalınacak hallerin kötüsünün etkisini azaltan, dayanışma sebebiyle acıdan bal çıkartan, sıkıntıların atlatılmasını hızlandıran, zoru kolaylaştıran, gönüllere sekinet veren bir yapıdır. Bu çiftler açısından bakılması gereken açıdır. Toplum açısından aile dayanışmanın sağlanmasıdır. Tarafların birleşmesiyle birlikteliğin sağlanması, zayıfın elinden tutulmasıdır. Bekar bir kişinin, bir ailenin mensubu bir kişiye karşı daha savunmasız olduğunu biliyoruz. Evlilikle sülaleler arasında akrabalık bağının oluşması da güçlü olma, dayanışma vs. toplumsal fonksiyonları sağlamaktadır.

Din açısından imanın, ahlakın ve ahkâmın ruhlara kazındığı bir kurumdur. Dindarlığın, edebin küçük yaştan itibaren ailede ebeveynler tarafından çocukların kalbine yerleştirildiğini görüyoruz. Sahih dini bilgi buradan öğrenilir. Allah tasavvuru burada oluşur. Örneklikler huylar karakterler bu kurumdan inşa edilir ve çoğalır. Kaliteli Müslüman buradan yetişir. Aile, bireylerini daha iyi Müslüman yapma görevine sahiptir.

Kötü kişilerden oluşan aile de aynı tarzda bir etkiyle kendi kötülüğünü yeni nesillere yerleştirir.

Aile bir toplumsal kontrol mekanizmasıdır. Kurallara uymak ailede öğrenilir. Aile olmasaydı, alkol, sigara, uyuşturucu vs. kötü alışkanlıklar eminim ki daha yaygın olurdu. Kültür burada muhafaza edilir ve buradan aktarılır. Bunu yurtdışında yaşayan Müslüman Türk ailelerinde açıkça görebiliriz.

Ailenin temel görevlerinden biri de muhafaza fonksiyonudur. (Eşcinselliğin normalleştirilmesi ile alakalı çalışmalar yapan iki sinirbilimci profesör yayımlamış oldukları makalelerinde şunları demektedirler: biz ne kadar eğitime müdahale edersek edelim, medyayı ne kadar etkili kullanırsak kullanalım ne kadar propaganda yaparsak yapalım, çocuk günün sonunda eve döndüğünde anne ve babasına soracaktır; bu doğru mu? İşte bu zaman aile hayır bu yanlış diyecektir. Aile var oldukça yaptığımız her şey boşunadır. Öncelikle ailenin itibarının ve otoritesinin önüne geçilmelidir.) Çocuk için aile “doğruluğun ölçütü”dür. Bidatlerden korur, propagandadan korur, kötü çevrenin etkisinden korur. Dışardan kapamayacağını aile verir.

İnsanın psikolojik ihtiyacını besler. Bu dünyada yalnız olan insan, samimiyeti ailede bulur. Zor zamanında çocuğa güvenilir liman ailedir. Zor gün geçirmiş babaya en büyük teselli kapıyı çalınca gözlerde beliren sevinç, yüzlerde yeşeren birkaç çift gülümsemedir. Dertlerin ağır bastığı, sevgiye ve yaslanacak dağa ihtiyacı olduğu zaman anneye gönül huzuru ailedir. Aile dayanışma alanıdır, muhafaza edendir, ihtiyaçları giderendir, insan ve toplum inşa edendir, kendisinde hayata dair en temel tecrübelerin aktarımı yapılan, insanı en verimli versiyonuna ulaştıran, cennete götürendir.

Aile benim için, kişinin kendini en çok güvende hissettiği ve duygularını açıkça yaşayabildiği yerdir. Yanlarında tetikte olunması gerekmez; bu yüzden ailenin yanında içtenlikle rahatlanabilmeli, kişi olduğu gibi hissedebilmelidir. Zor zamanlarda yanımızda olanlardır. Aile benim için sevginin ve saygının problemleri çözdüğü, herkesin birbiri için fedakârlık yapmaktan çekinmediği ve birbirine kıyamadığı, sevginin gururdan önce geldiği, insanın hamurunun yoğurulduğu yerdir.

Bana göre ailenin temel görevleri, insanın en büyük ihtiyaçları arasında yer alan sevgi, bağlılık ve huzuru sağlamak, birey için hayatta sığınılacak güvenli bir liman olmak, onu eğitip şuurlu bir insan hâline getirmek ve nihayetinde kişiyi Allah'a yaklaştırmak şeklinde özetlenebilir. Dünyada şeytanla, nefisle ve kendimizle olan mücadelemizde ailemiz bizim ortağımızdır.

Aile benim için sığınılacak bir liman gibidir. Hayatın bütün bu yoğunluğu içinde, kişiyi yalnızca o olduğu için seven insanlar kümesidir aile. Günümüz dünyasında bir kişiyi değerlendirmek için göz önünde bulundurulmuş binlerce kriter var, ailenin yanında ise kişi yalnızca sahip olduğu özellikleri ile, bizzat varlığı ile kıymetlidir. Bazen insanların beni yeterince tanımadıklarını hissederim, ailem ise beni tanır, beni anlar, bana umut verir, bana inanır. İnsan ailesi ile dünyaya, insanlara nasıl bakacağını öğrenir. Kişiyi yaşama üslubu öğretir. Bir zorlukla karşılaştığında, üzüldüğünde, yanlış bir hareket yaptığında bu durumu nasıl yöneteceğini kişi aileden öğrenir.

Bence ailenin temel görevleri şunlardır: 1. Aile kişiyi anlamalı, ona değer vermelidir. Kişi anlatmak istediklerini rahat bir şekilde aile üyeleriyle konuşabilmelidir. Diyebilmelidir ki "ben bu problemimi anlattığımda beni anlarlar, bana yol gösterirler, yol gösteremeseler bile benim için dua ederler." 2. Aile kişiyi aşağılamamalı, kişinin ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmalıdır. Örneğin kişi çok yorgun olduğunu söylediğinde onu anlayışlı karşılamalıdır. 3. Aile affedici olmalıdır. Bireyin yaptığı hataları sürekli gündeme getirmek yerine bu hataların ortadan kalkması için birlikte çözüm üretilmelidir. 4. Aile bireyle birlikte nitelikli zaman geçirmelidir. Nitelikli zamandan kastım bireyler arasında göz temasının olduğu, bireylerin birbirlerini dikkatlice dinlediği, ortak bir faaliyetin yapıldığı zamanlardır. 5. Aile, bireyin maddi harcamalarından dolayı sürekli onu hesaba çekmemelidir. Bireyin belirli bir yaşa kadar maddi ihtiyaçlarına destek vermelidir. 6. Aile bireyleri birbirlerine karşı yardım etmelidirler. Örneğin aileden bir kişinin hastaneye gitmesi gerekiyor ve araba kullanmayı bilmiyorsa diğer aile üyelerinden araba kullanmayı bilen yardıma ihtiyacı olan kişiyi hastaneye götürebilmelidir. Kısaca ailenin en temel görevinin kişiye sağlam bir şekilde dinini öğretmek ve kişinin maddi manevi ihtiyaçlarına duyarlı olmak olduğunu söyleyebilirim.

Aile şahsım adına hayata hazırlanmada ilk aşamayı temsil ediyor. Nitekim büyüdüğümüz ailede kültürümüzü ve kısmi olarak karakter özelliklerimizi alabiliriz. Bana göre aileyi güvenli bir limana benzetmek zor olmayacaktır. Çünkü küçükken çevreye karşı savunmasız olan bir birey aileye sığınır; orada ilgi, şefkat ve aidiyet duygusunu edinir. İlerleyen zamanlarda kültürel kodlarımıza bağlı olarak bir ecir kapısına dönüşen aile kurumu bireyin yalnız kalmamasına ve iyi-kötü günlerin birlikte geçirilmesine vesile olmaktadır. Ailenin fonksiyonlarını üç başlıkta ele alabiliriz:

- A. Güven
- B. Sevgi
- C. Maddi imkân

Bu başlıklara göre aile kurumu yukarıda zikrettiğim şekilde güvenli bir limana benzetilebilmektedir. Dışarıdan gelebilecek çeşitli tehditlere karşı çocuk için aile bir savunma kurumudur. Özellikle çocuğun kendini zayıf hissetmemesi ve destek alarak gelişimini sürdürebilmesi önemli bir konu başlığıdır.

Aynı şekilde birey, küçüklüğünden itibaren aidiyet duygusunu aileyle oluşturabilmektedir. Aile bireylerinin birbirine karşı duyduğu muhabbet bu noktada önem arz etmektedir. Olumlu duyguların edinilmesi de bu süreçlerle doğrudan ilişkilidir.

Hayat koşullarına bakmaksızın aile kurumunu okuyamayız. Bu doğrultuda aile, bireyin asli ihtiyaçlarını karşılamak sorumluluğundadır.

Aile benim için koşulsuz sevgiye en yakın sevgiyi tadabileceğimiz bir kurum. Çok ekstrem durumlar haricinde asla yok sayılamayacak ve sayılmaması gereken bir şey.

2. Aile içindeki rolleriniz hakkında neler düşünüyorsunuz? Modern toplumda ailenin rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? Ebeveynlerinizin veya büyük anne-babalarınızın kendi ebeveynleriyle ilişkilerine kıyasla sizce günümüzde ailenin birey üzerindeki rolü değişti mi, yoksa aynı mı kaldı?

En küçük çocuk olmamdan gelen serbest ortam anne-baba otoritesinin benim için özellikle de en büyük kardeşlerimin hayatlarına kıyasla çok da hissedilir bir düzeyde

olmamasını sağlamıştır. Bu sebeple aile içindeki evlat rolümü kendi kardeşlerim ve birçok yaşıma göre daha rahat bir şekilde yaşamaktayım. Geri kalan rollerde ise bu otorite yoksunluğunu tamamlayan büyük kardeş faktörünün getirdiği disiplin anlayışı ile olabildiğince iyi bir şekilde yürüttüğümü düşünmekteyim.

Modern toplumda aile mefhumu gitgide azalan bir değer grafiğiyle hayata tutunmaya çalışmaktadır zannımca. Özellikle son 20 yılda öngörülemez bir hızla gelişen teknolojik devrim ailenin dinamiklerini sarsıcı bazı etkiler etkiler yarattı. Bu değişim künhünde sağlıklı ilişkileri bulunduran ve görevlerini en iyi şekilde yerine getiren aileleri çok fazla etkilememekle birlikte, dinamiklerini oturtamamış, görevlerinden bihaber olan aileleri ve özellikle ebeveynleri ve dahi onların çocuklarını kötü bir cihetten etkilemiştir. Ailesinde bulması elzem olan sosyal ilişki dinamiklerini ve tecrübelerini, aidiyet hissiyatını, değerli olmaklığın farkındalığını elde edememiş olan çocuk/ergen bu kaide babındaki unsurları toplumun farklı birimlerinden elde etmeye mecburdur. Fakat teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği bireysellik algısı, cemiyet/cemaat formlarını kurmakta bazı maniler teşkil etmiştir. Kimi zaman ise bu formlar bulunsa dahi yine bireyselliğin pençesinde kalmış olan şahıs bir grupla bütünleşmeyi başaramamıştır. Bu sebeple ortaya modern toplumda aile olmaklığı başaramamış insan yığınlarının arttığı olan şahsiyetler çıkmıştır. Buna rağmen belirli çevrelerce hala aile mefhumunun korunmaya çalışıldığı söylenebilir.

Zaman değiştikçe değişen her şey gibi ebeveynlerimin kendi ebeveynleriyle aralarındaki ilişkiye benzer ilişkilerin yapısı da değişmiş oldu. Onların ebeveynleriyle ilişkilerinin benim onlarla olan ilişkimle aynı olduğunu söylemem hiçbir şekilde mümkün değil. Kelimeler babından bakacak olursak onlar da ben de saygı, sevgi, ihtiram vb. unsurların ilişkimiz dahilinde bulunması gerektiğine inanıyorum fakat fark ediyorum ki bu kelimelere verdiğimiz tanımlar ve bu tanımlar dahilinde yapmamız gerektiğini düşündüğümüz eylemler aynı çerçeve içinde değil. Bu kelimeleri algılayışımız oldukça farklı. Örnek olarak saygı kelimesi onların zihninde korku ile bağdaşık bir şekilde bulunurken benim zihnimde karşılıklı sevginin doğal sonucu olarak ortaya çıkan bir durumdur. bu gibi farklı anlam yüklemeleri hem evladın hem ebeveynlerin rollerinde ihtilafa sebep olmaktadır. Bu sebeple ailenin rolü noktasında da düşüncelerimiz ve

fiillerimiz farklılaşmaya başlıyor. Bu da ister istemez toplumun zihnindeki aile algısını zaman geçtikçe değiştiriyor. Ebeveynlerim zamanında daha otoriter ailelerin evlatlarının tüm eylemlerini kontrol etmesi gibi bir durum söz konusu iken modern toplumda sağlıklı dinamiklere sahip olan ailelerde bu otorite de sağlıklı bir hale bürünüp tüm eylemlerin kontrolünden öte bunların gözden geçirilip yapıcı tenkitlerle geliştirilmesi gözlemlenir. Fakat dinamikleri oturmamış ailelerde görevler de tam anlamıyla yerine getirilemediğinden bu otorite mutlak serbestlik haline gelip karakter oluşumu noktasında bireye büyük zararlar vermektedir.

Ebeveynlerime karşı birtakım mesuliyetlerim olduğu gibi, kendi kurduğum ailede de eşime karşı mühim mesuliyetlerim var. İlkinde rollerim daha sabit ve pasifken ikincisinde çok daha fazla inisiyatif almak zorundayım. Modernitenin tüm ifsadına karşı elimden geldiğince aile rollerimi ve bu rollerin temsil ettiği değerleri müdafaa ediyorum, ne var ki ebeveynlerimle ilişkimde karar mercii olmadığımından ötürü ideallerimi tatbik etmekte zorlanıyorum.

Modern toplum aile müessesesine tamamen zıttır. Modernitenin zorunlu neticesi olan tüm bağlar ve gruplardan kopuş aileye hayat hakkı tanımaz. Öyle ki aile kurumunun modern bir adaptasyonu dahi mümkün değildir, mevcut tüm aile bağları modernite ile değil moderniteye rağmen varlıklarını sürdürürler.

Kendimden önceki iki kuşağın ebeveynleriyle münasebetlerinde kendiminkilere kıyasla iyi pek çok nokta görmekle beraber onlarınkinin de ideal olduğunu düşünmüyorum. İdeal olan bir ebeveyn ve evlat münasebeti için daha eski tarihlere gitmek gerekir.

Ailenin birey üzerindeki rolü elbette son üç kuşakta da çok değişti, fakat bu değişim bir sürece işaret ediyor. Asıl değişiklik Modern devletin ortaya çıkışıyla oldu.

Aile içinde ben şahsen bayramdan bayrama gelen, yazdan yaza görüşülen kuzen gibiyim. Uzakta okuduğum ve tatillerde de genelde okulda olduğum, ders çalıştığım veya bir işte çalıştığım için eve nadir giden biriyim. İki küçük kardeşimin (7 ve 1) emeklemesini görmeden yürümelerini gördüm. Dolayısıyla genelde evde olmadığım ve özlediğim için

kardeşlerim ve anne babam beni güzel karşılıyorlar, ev atmosferinde olumlu bir değişim olarak bakıyorlar. Ailede hissettiğim temel rolüm babamın yardımcılığı rolüm. Babam maalesef artık -küçük kardeşleri saymazsak- çocuklara söz geçiremez oldu. Kardeşlerim yer yer ona sesini yükseltiyor. Böyle durumlarda olaya dahil olup babamın tarafında yer alıyorum. Ben evdeyken babamın otoritesi sağlamlaşıyor. Kendim şahsen babamın otoritesine uyuyorum, bunu zedeleyecek bir şey yapmıyorum. Babama yardımcılık rolüm ekonomik olarak da gerçekleşiyor. Ailede istişare rolüm de bulunuyor. Kardeşlerim derslerde, babam yolculuklarında ve alacağı kararlarda, çocuklarla ilişkilerinde bana istişare ediyorlar. İşler çıkmaza girdiğinde bir ucundan tutan taraf oluyorum bazı zamanlar. Kardeşlere bakmaya onlarla ilgilenmeye de yardımcı oluyorum.

Bir önceki soruya vermiş olduğum cevapta da olduğu gibi ailenin muhafaza rolü bulunmaktadır. Aile çocuklar için doğrunun merciidir. Aile kontrol mekanizmasıdır. Aile psikolojik ihtiyaçların doğru yollarla karşılandığı yerdir. Muhafaza rolünden başlarsak modern zaman; kitle iletişim araçlarıyla birlikte propagandanın, manipülasyonun, ideoloji pazarlama stratejilerinin cirit attığı bir zaman olmuştur. Kişi bundan iki yüz yıl önce yaşasaydı çevresinde en fazla bir mülhid görecekken bu zamanda gençler erken yaşlarda imanı sorguluyorlar. İslam'ı karalayan propagandalar güçlenmiş, yayılmış duruma gelmiştir. Bu sorulara cevaplar kolay bulunamaz olmuştur. Bir dakikalık bir videonun bıraktığı şüphenin cevabına ancak haftalar süren bir kitap tetkik silsilesiyle ulaşılabilir. Aile bu propagandaları def etmenin ilk safhasıdır. Bir de ebeveyn bu konular hakkında bilgili ve hazırlıklı olursa propagandaya yatırılan milyon dolarlar çöpe gitmiş olur. Türölü sapkın ideolojilerden korur. Kötü alışkanlıktan uzak tutar. Ebeveynin sürekli tetikte olan denetimi, iyiyi telkinleri, kötüye bulaşsa da çocuğu uzaklaştırmaları bu muhafaza rolünün yansımalarıdır. Ahlaki çürümenin önüne aile ile geçilir. Eşler birbirinde sükûnet bularak dışardaki fitnelerden korunmuş olurlar. Sevgi ihtiyacını aileden karşılayan çocuk, toplumda fark edilmek için yapılmamış şeyleri yapmaya çalışmaz, olmadık grupların peşine takılmaz. Yemesi içmesi barınması ailede karşılanan kişiler sağlıklı bir ortama sahip olur, tehlikelerden uzak dururlar. Temel ihtiyaçları karşılanan bireyler kendini gerçekleştirmeye çalışırlar. Ailenin bu rolü modern zamanda, selin karşısında tutunulacak kütüktür.

Buraya kadar bahsedilen modern toplumdaki aile; olmasını istediğimiz, ideal aşamamızdaki ailenin modern toplumdaki fonksiyonudur. Ailenin bu rolü artık eskiden olduğu gibi güçlü ve yaygın değil. Çocuğun aileye bağlılığı azaldı. Baba ve annenin otoritesi devre dışı bırakıldı. Araya nesil farkı girdi. Düşünme biçimi bile değişti. Modern toplumda ailenin düzenleyici rolü, kontrol rolü daha çok maddi ihtiyaçların karşılandığı, bir zamana kadar bağlı kalınacak sonra ardına bile bakılmayacak duruma geldi. Geniş aile bağı zayıfladı. Artık aileler bayramlarda, tatillerde buluşur oldular. İletişimler de azaldı. Yine de bu zamanda kurtuluşun temelinde aileler bulunmaktadır. Ailenin ıslahı birçok problemimizin çözümü demektir.

Ancak bu tüm ailelerin iyi olduğunu göstermez. Kötülüğe açıkça izin veren ailenin bireyleri şeytanlaştığı için topluma bir yük olmaktadır. Kızına serbestlik tanıyan ailenin kızı namus ve mahremiyet kavramını yok etmektedir. Oğluna serbestlik tanıyan ailenin çocuğu suç makinasına dönüşmekte, sapık çapkın dengesiz bireylere dönüşmektedir. Bundan birey kadar toplum da etkilenmektedir.

Ebeveynlerimin anne babasıyla ilişkilerine pek şahit olmadım. Dolayısıyla bu konuda belirteceğim düşünceler yeterli veriden yoksun olabilirler. Doğduğumda baba tarafından dedem vefat etmişti. Baba tarafından ninemi ise çok az hatırlıyorum. Anne tarafından dedem ve ninemi hatırlıyorum. Onların ailesinde babanın mutlak otoritesini çok iyi hatırlıyorum. Hiçbir çocuğu onun dediğini yapmamazlık edemezdi. Saygı üst düzeydeydi. Ancak çok fazla bir arada bulunmak istemezlerdi. Bir yere pikniğe gittiklerinde dedem genelde gelmezdi. Dolayısıyla aile içindeki ilişkiler katı bir hale sahipti. Çocukların daha çok anne ile iletişimi vardı. Annenin sözü yer yer terk edilebiliyordu. Babanınki kadar bağlayıcı değildi. Şimdi ise ailede bu konuda çok büyük değişimlerin olduğunu gözlemliyorum. Ailenin merkezi babadan çocuğa kaydı. Ebeveynlerin otoritesi git gide azaldı. Bu zamanlarda babasını annesini dinlemeyen asi evlatların varlığını çokça duyuyor ve görüyoruz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki saygı ilişkisi de sıkıntılı bir durumda. Aile artık birey için “kendi bağımsızlığını sağlayana kadar birlikte yaşayacağı insan topluluğu, bir otel” oldu. Bu değişimin oranı tartışılır ancak böyle bir değişimin varlığı gerçek.

Aile içindeki roller, bireyin yaşı, cinsiyeti, sosyal konumu ve aile yapısı gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak şekillenmektedir. Bununla birlikte, bireyin ailenin hangi döneminde, nasıl bir konumda dünyaya geldiği de hem aile içindeki rolünü hem de kişilik gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Örneğin, bir bireyin önce “çocuk” rolünü üstlenmesi, ardından “abla” ya da “kardeş” rollerinden birine geçmesi ve ilerleyen yaşlarda kendi ailesini kurarak farklı sorumluluklar üstlenmesi; rollerin zaman içinde değişebileceğini ve bu dönüşümün bireyin kimliğine katkı sağladığını göstermektedir.

Kendi ailemde ise, hem geleneksel rollerin (saygı, sorumluluk, hizmet) hem de modern yaklaşımların (etkin iletişim, paylaşım, ortak karar alma) iç içe geçtiğini düşünmekteyim.

Aile içinde her bireyin rolü kendine özgü ve kıymetlidir; anne, baba ya da çocuk rollerinin arasında bir üstünlük sıralaması yapmak doğru değildir. Bir makinenin parçaları gibi, biri olmazsa makine düzgün çalışmaz. Her rolün kendi içinde taşıdığı anlam ve sorumluluklar vardır ve bu roller, bireyin kimlik inşasında ve kişilik gelişiminde belirleyici bir etkiye sahiptir.

Modern toplumda ailenin öneminin gitgide azaldığı görüşündeyim, batılılaşmayla beraber bireyseliğin git gide arttığı çağımızda aileden uzaklaşmak, uzak kalabilmek bir marifet gibi görülmekte, aileden bahsetmek ise çocukluk olarak algılanmaktadır.

Modern toplum aileyi anne-baba-çocuklarla sınırlandırır halbuki büyük anne-büyük baba gibi birçok unsur aileyi oluşturur. Tabii burada aile dediğimizde Allah Teâlâ'nın Hz. Nuh'a hitaben söylediği, “Ey Nûh! O senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı iyi olmayan bir iştir. Sakın hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyi benden isteme! Ben cahillerden olmayasın diye sana öğüt veriyorum.” (Hûd 11/46) ayeti, aile kavramının yalnızca kan bağıyla sınırlı olmadığını gösteren önemli bir örnektir. Bu yönüyle aile, inanç ve değer birliği temelinde de şekillenebilir. Bu bağlamda Gazze'deki bir Müslüman da Norveç'te yaşayan bir Müslüman da bizim ailemiz sayılır; çünkü Müslüman, Müslümanın kardeşidir ve bu kardeşlik, aile bağının ötesinde bir dayanışma ve sorumluluk doğurur.

Modern toplumda aile, geleneksel işlevlerini tamamen yitirmemekle birlikte, dönüşen toplumsal yapılar karşısında rollerini yeniden tanımlamak zorunda kalmıştır. Sanayileşme, şehirleşme, bireyselleşme ve dijitalleşme gibi süreçler, aile yapısında önemli değişimlere neden olmuştur. Geniş ailelerden çekirdek aileye, hatta zaman zaman tek ebeveynli aile yapısına geçiş; aile içindeki görev dağılımını ve ilişkiler biçimini dönüştürmüştür.

Son soruya ilişkin olarak, ailelerin zamanla üstlendikleri görevler değişmiş gibi görünse de bu değişim işlevin özüne değil yalnızca biçimine ilişkindir. Nihayetinde çocuğu korumak, yetiştirmek, ilgi-alaka gibi şeyler temelinde değişmez. Önceki dönemlerde aile çocuğuna vahşi hayvanlardan korunmayı öğretmekte ise şimdi ahlaksız insanlardan korunmayı öğretir, önceden ata binmeyi şimdiyse araba kullanmayı öğretmektedir. Yani aynı müziğin farklı enstrümanlarla çalınması da denebilir. Evet, modern dönemde pek çok şey değişmiş olabilir fakat kardeşler arası çatışmalar, Hz. Âdem'in oğulları döneminden beri insanoğlunun karşılaştığı bir durumdur. Aynı şekilde, Hz. Yakub'un oğluna "yavrucuğum" diyerek seslenmesi örneğinde olduğu gibi, çocuklarıyla şefkat temelli iletişim kuran anne-babalar geçmişte de vardır, bugün de bu yaklaşımı benimseyen ebeveynlere rastlamak mümkündür. Yani kuşak çatışması ya da rollerin değişmesi, belki de modernizmin aile yapısını ifsat etmek için uydurup topluma dayattığı pek çok şeyden sadece biridir.

Modern toplumda aile üyelerinin çok daha bireyselleşmiş olduğunu düşünüyorum. Günümüzde aile içindeki bireyler birbirlerine karşı çok daha mesafeliler. Her bireyin bir sınırı olduğu ve bu sınırlardan küçük bir sapmanın büyük bir saygısızlık olduğu düşünülüyor. Eskiden yaşamış insanlara baktığımda onların aile üyeleriyle bağlarının çok daha kuvvetli olduğunu görüyorum. Anneanneler, babaanneler, dedeler; uzak akrabaları da olsa birçok kişiyi aileden bir parça olarak görüyorlar, bu kişileri ayrıntılarıyla biliyor, soruyor, dertleriyle dertleniyorlar. Yardım isteneceğinde aile üyelerine başvuruyorlar. Aile üyelerinden de kendileri ile daha yakın iletişim kurmalarını bekliyorlar. Günümüz nesilleri ise uzak akrabalar şöyle dursun yakın akrabalara karşı bile belirli bir mesafeden iletişim kuruyor. Bazı gözlemlerime göre akrabalarla bayramlarda görüşmek bile bazı insanlara zor geliyor. Geçmişte aile üyelerinin birbiriyle bu kadar içli olmasının olumsuz

yanlarının da olduğunu söylemekte fayda var. Birbirlerinin özel hayatına fazla müdahale etmek, bireyi eş/iş seçiminde zorlamak ve sonradan mutlu olmayacağı seçimler yapmasına sebep olmak bu olumsuz yönlerden bazıları. Ancak günümüzde de aile üyeleri birbirlerinden kopmuş olabiliyorlar. Birbirlerine yardımı, birbirleriyle sohbeti zaman kaybı olarak görürken telefonla meşguliyeti, arkadaşlarla vakit geçirmeyi bu şekilde görmüyorlar. Diğer yandan eski aile yapısının bireyden istekleri ile modern aile yapısının bireyden istekleri de farklılık gösteriyor. Ailenin istekleri farklı olunca ailenin oynadığı roller de değişiyor. Örneğin eskiden aileler çocuklarından maddi kazanç sağlayıp aileye destek olmalarını bekleyebiliyorlardı, çocuklarını evlendirmek, çocuklarına iş bulmada yardım etmek ailenin bir görevi idi. Günümüz modern ailelerinde (tabi Türkiye’de birçok istisnaları görmek de mümkündür. Bu değerlendirmem orta ve orta üst şehirli aileler için geçerli) aileler çocuklarından maddi açıdan kendilerine destek olmalarını beklemiyorlar. Çocuklarını evlendirmek gibi bir sorumluluğu da -geçmiş ailelere kıyasla- üstlerine almıyorlar. Çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılıyor, -daha üst sınıf bir aile ise- spor, sanat, müzik gibi alanlarda yetkinleşmelerini istiyor ve çocuklarının bu gibi faaliyetlere dâhil olmasını sağlamaya çalışıyorlar. Modern aile bireyin temel maddi ihtiyaçlarını ve fazlasını (sanat, müzik...) karşılamaya çalışıyor. Modern aile bireyin akademik başarılar kazanması hususunda da oldukça çaba harcıyor. Kısaca söyleyebilirim ki geleneksel ailede bireyler modern ailedeki bireylere kıyasla birbirlerine çok daha bağlı, birbirleriyle sınırları çok daha şeffaf olan kişilerdi. Aile büyükleri ailenin küçüklerine çok daha fazla sorumluluk yüklüyordu. Modern ailede ise büyüklerin küçüklere verdiği sorumluluklar büyük ölçüde azaldı. Genellikle büyükler ailenin küçükleri için çok fazla masrafa ve çabaya girmeye başladı. Yine bazı duyduklarımdan hareketle diyebilirim ki “özgürlük” adı altında ailenin küçükleri tembellikler de yapabiliyorlar. Örneğin ailenin çok iyi kurumlarda okuttuğu, yurt dışında eğitim aldırıldığı bazı çocuklar okullarından mezun olduktan sonra “ben çalışmak istemiyorum” diyerek evde bütün gün oturabiliyorlar. Bunun üzerine aileler psikologlara başvuruyor, psikologlar da gencin çocukluğuna vs. inmeye çalışıyor. Hâlbuki genel sorun küçükken ailenin bir üyesi olarak ona çok fazla sorumluluk vermemekten daha çok hakkı olduğunu vurgulamaktan kaynaklanıyor. Günümüzde aile üyeleri birbirine çok bağlı değiller, herkes kendi sınırı olduğunu vurguluyor.

Aile içindeki roller her aile adına belli başlı bazı değişiklikler arz etmektedir. Özellikle çok çocuklu ailelerde bulunan roller, geniş aile biçimli aile rolleri gibi farklılıklar bireyde şekillenen aile rollerini değiştirebilmektedir. Modern toplumda birey egemenliğinin merkeze alınmasıyla birlikte bu rollerde de somut bir değişim gözlenmektedir. Örneğin geçmiş zamanlarda birbirlerine ekonomik, sosyal ve kültürel yönden kenetlenmiş bireyler modern dönemle birlikte birbirlerinden ayrı dili konuşur hale gelmişlerdir. Aile içi iletişimi de doğrudan etkileyen bu değişimler çağımızda bölgemizde de etkilerini hissetmektedir. Özellikle akranlarımız ve ebeveynlerimiz arasındaki anne-baba ilişkilerini de değerlendirdiğimizde büyük farklılıklar gözlenmektedir. Özellikle konuşulan dilin değişmesi, eğlenme bakış açılarının değişmesi ve ortak paydaların gittikçe azalması bu durumda ailenin modern dönemde geçirdiği dönüşümlere birer örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kendi jenerasyonumdan önceki nesillerde ebeveynin ve diğer aile büyüklerinin ailede etkisinin şimdiye kıyasla kat kat fazla olduğu aşikâr bence. Bundan dolayı kişinin karakterinin oluşmasında ve gelişmesinde de büyük önemi var. Günümüze geldiğimizde bu durumun belirli yöreler dışında geçmişe kıyasla daha zayıf olduğunu görüyoruz ki yaşam stilimize baktığımızda bu çok normal. Bireyselleşmenin hâkim olduğu bir zamanda kişilerin eskisi gibi olmasını bekleyemeyiz. Ben bu durumdan şahsen memnun olmakla beraber toplumun gidişatı açısından tehlikeli görüyorum. Kimsenin kimseden hakkıyla haberdar olmadığı ve kimsenin üzerinde doğuştan gelen söz hakkı olmadığı ortamda nelerle karşılaşabileceğimizi kestirmek oldukça zor.

3. Ailenizle olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? (Yakın, uzak, çatışmalı vb.)

Ailenizle iletişim kurarken hangi durumlarda zorlanıyorsunuz?

Ailemle olan ilişkim birçok açıdan yakın olarak tanımlanabilecek bir seviyededir. Küçüklüğümünden itibaren bana duydukları güven ve birçok işi benim elime bırakma prensiplerinden ötürü daima onlara karşı açık olmuşumdur ve bunu bir görev bilmişimdir. İletişim kurarken de genel olarak her konuda çok açık bir üslup ile konuşabilmekteyiz. Sadece belirli mental rahatsızlıklarımı konuşmak noktasında sıkıntı yaşayabiliyorum zira kendi mental durumları hakkında konuşma fırsatını neredeyse hiç

elde edemediklerinden ötürü bu durumlarda aktif bir dinleyicinin ne gibi unsurlara dikkat etmesi gerektiğini bilmemekteler. Fakat buna rağmen aramızdaki sevgi bağı bu unsurları öğrenme adına onlara bir motivasyon sağlamakta. Yeterli bir seviyede olmasa dahi iyi hissettirecek bir seviyede ilgileri bulunmaktadır.

Ebeveyn ve kardeşlerimle yakın bir ilişkim var, eşimle de öyle. Çatışmalı bir durum yaşamıyorum. İletişim kurmakta zorlanmıyorum, çünkü ailemdeki herkesi eşit bireyler olarak değil kendi fonksiyonunu yerine getirmesi gereken kişiler olarak görüyorum.

Ailemle birlikte bulunduğum zaman ilişkim yakın ilişkidir diyebilirim. Birlikte bulunmadığım zamanda ise garip bir şekilde uzak. Şahsi olarak aile bireylerim arasında anlaşılabilen, barışçıl bir konumdayım. Bir fikir belirttiğim zaman bunun değerlendirildiğini, ciddiye alındığımı gözlemliyorum. Ailemle iletişim kurarken zorlandığımı söyleyemem. Ama birlikte olmamanın, farklı kaynaklardan beslenmenin, uzun zaman başka bir şehirde bulunmamın getirdiği bazı iletişim zorlukları yaşanabiliyor. Bu zorluklar genel olarak küçük seviyede zorluklar. Ailemle yaşadığım iletişim zorluklarının bir diğer sebebi nesil farkıdır. Bu da düşük seviyede bir zorluk. Şahsen ailemle iletişimimde pek zorlukla karşılaşmıyorum.

Ailemle olan ilişkiyi “yakın” olarak nitelendirebilirim. Genel olarak iletişim kurmakta zorlanmamaktayım ve sağlıklı bir iletişim kurabildiğim bir aile yapısına sahibim; Bununla birlikte, aile içi roller, dinamikler ve bireysel konumum bağlamında bazı durumlar gelişebilmektedir. Ailenin en küçük çocuğu olmam ve aynı zamanda geniş ailem içerisinde de en küçük birey konumunda bulunmam, bazı ilişki sonuçları da beraberinde getirerek bana yönelik koruyucu ve yönlendirici bir tutumun sürmesine neden olmaktadır. Bu durumda, ailem zaman zaman “elimi bırakmakta” zorlanabilmektedir.

Açıkçası, ben de zaman zaman onların desteğinden ve varlığından uzaklaşmakta zorlanmaktayım. Zira ailemin yanı, benim için uzun süredir güvenli bir alan, yani bir konfor bölgesi teşkil etmektedir. Bu alandan uzaklaşmak ise her zaman kolay ya da cazip bir durum değildir. Dolayısıyla bazen “kararlı” durmak benim için zor hale gelebilmektedir.

Ancak süreç içerisinde, onların bana duyduğu güven ve verdiği destekle ve benim de onlara güven verebilmemle, bu durumu birlikte dengeleyebilmekteyiz. Aile bağlarımız bu anlamda karşılıklı bir dayanışma ve uyum içerisinde ilerler. Bu da aile içi ilişkilerde yalnızca duygusal bağlılığın değil, karşılıklı güvenin ve bireysel gelişimin de önemli olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, ebeveynler açısından çocuklarını “bir birey” olarak görmek, sanıldığından daha karmaşık bir süreç olabilir. Bir çocuğa uzun yıllar boyunca bakım verip onu büyütme, o çocuğun tamamen ebeveynine muhtaç olduğu bir dönemin ardından, bağımsız bir yetişkin hâline geldiğini kabullenmek, özellikle duygusal açıdan oldukça zorlayıcıdır. Bu noktada ebeveyn-çocuk ilişkisinin zamanla bağımlılıktan karşılıklı saygıya dayalı bir bağlılığa evrilmesi hem çocuk hem ebeveyn için sağlıklı bir dönüşüm sürecidir.

Ailemle ilişkimi yakın ve samimi olarak tanımlayabilirim. Ailemle iletişim kurarken genelde zorlanmam. Ama zorlandığım hususlar da yok değil. Bir görüşü savunduğumda “sen görmedin, bilmezsin” ya da “sen de Şu mu oldun (ör: feminist mi oldun?)” gibi ifadeler her ne kadar şaka yollu da olarak da söylene ailem tarafından tam olarak anlaşılmadığımı hissettiriyor.

Ailemden yanlış davranışlarda bulunduğunu gördüğüm kişilere bunu defalarca ifade etmeme rağmen özelliklerini değiştirmemeleri de benim iletişimde zorlandığım hususlardan bir tanesi. Bazen anlattığım hususun tam olarak dinlenilmemesi de başta zorlandığım ama sonradan kabullendiğim bir mesele oldu. Zira benim konuştuğum konular herkesi ilgilendirmek zorunda değil. Dolayısıyla artık ben de ortak ilgi alanlarımız hakkında konuşmaya başladım. Bunun iletişimimizi daha da kuvvetlendirdiğini gördüm.

Bir de kendi gözlemlerime göre aile içi dinamiklerde fark ettiğim iletişim ipuçları ile ilgili şunları söyleyebilirim: anne babaların geçmişe, tecrübelerine, dertlerine dair anlattıkları şeylerin çocuklar tarafından dinlenilmesi, çocukların anne babalara anlattıkları meseleler ile ilgili merakla sorular sormaları, üzüntülü bir durum anlatılıyorsa üzüldüklerini ifade etmeleri anne babayı oldukça olumlu etkiliyor. Anne babalar çocuklarının “ben biliyorum, ben yaparım” tavrından ziyade “anne, bu konuda tavsiyen

nedir?/ Baba bu konuda beni nasıl yönlendirirsin?” gibi sözlerinden oldukça memnuniyet duyuyorlar. Çocuğun anne babanın tecrübelerine, bilgisine değer verdiğini göstermesi anne baba için oldukça önemli.

Ailemle ilişkimi yakın yakın olarak tanımlarım. Onlara her türlü sıkıntımı, problemimi rahatça anlatabilirim. Özellikle bunda onların özveri sahibi olması etkili oluyor. Benim de onlarla sürekli bir sosyal alışverişte bulunmam alakamızı olumlu yönde etkiliyor.

Liseden beri onlardan farklı bir şehirdeyim diyebilirim. Anlaşamadığımız çok şey oluyor ve artık onlarla tatillerde bir araya geldiğimizde birlikte geçirdiğimiz zaman arttıkça anlaşmazlıklar da artıyor. Onlardan uzakta, kararlarımı bağımsız bir şekilde alabildiğim ve onların gönlünü hoş tutabildiğim senaryonun en sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Yani genel hatlarıyla ailemle olan ilişkimden memnunum.

4. Aile içinde en çok karşılaştığınız sorunlar neler?

Ebeveynlerimin ve kardeşlerimin aşmaları gereken problemleri problem olarak görmeyip bunların üstesinden gelmeye çalışmamaları sorun teşkil ediyor. Hayatlarını bu sorunlar üstüne kurup hakikatin aslında bunlar olduğuna inanıyorlar. Bu da içinden çıkamadıkları bir melankoli bataklığına sürüklüyor onları. İster istemez bu hayat tasavvurundan ben de etkileniyorum ve karamsar bir ruh haline bürünüyorum.

Aile içinde veya dışında karşılaştığım sorunlar aynı, metafiziğin her zaman merkezde olamaması. Ben ve ailemden kimse bunun sorumlusu olmadığımız için şükrediyorum.

Ailemde itaat sorunu görebiliyorum. Küçük kardeşim ve abim, ebeveynlerime ters düşebiliyorlar. İsteklerini yerine getirmekten kaçınıyorlar. Annem babam ve ben bir araya gelmedikçe onlara söz geçiremiyoruz. Vaaz nasihat fayda vermez oldu. Otorite güç kaybetti ve eskiden var olan saygı, sözün dışına çıkmama gibi durumu zayıfladı. Bununla birlikte anne ve babamızın bizlerden bir şeyi yapmak isterken takındığı tavır da etkisiz ve güçsüz kaldı. Ebeveynler bu nesle hitap edemez oldu. Babam bizim namaz kılmanızı

isterken yaptığı şey başımıza gelip sürekli aynı şeyi tekrar ederek usandırmak oluyordu. Aynı şekilde kız kardeşimin telefonu bırakması ve ders çalışmasını isterken sadece bunları sıkça dile getirmekle yetiniyordu. Oysa zaman değişti. Eskiden ebeveynin sadece bir sözü çocukların o şeyi yapması için yeterli iken bugün başka teknikler geliştirilmek zorunda. Bu nesli yakalayamamaktan kastım da bu. Ebeveynler hala kendi anne babalarından gördüklerini uygulamaya çalışıyor. Halbuki kardeşlerim bana ara sıra gelip bu yapmaları gereken şey hakkında soru soruyorlar. Neden yapmamız gerekiyor, yapmasam ne olur gibi sorular soruyorlar. Bunun çözümünün tartışılması, üzerinde düşünülmesi gerekiyor. Çocuğa gerekçelendirerek aktarma, neden yapması gerektiğini anlatma bence daha iyi bir yöntem. Tabi bu arada duyguya da seslenmek lazım. Duyguya hitap eden iletişim teknikleri geliştirmek lazım. Bu bizim ailemize özgü olmayan bir problem diye düşünüyorum. Aileler imanın, ibadetlerin, adabın ve islami bakış açısının çocuğa aktarılması görevini aile dışı kurumlara bırakmış durumda. Halbuki bu uygulamanın aile içinde de yaşayarak örnek olmayla devam etmesi gerekiyor.

Zamanımızda ailelerin diğer zamanlara göre bence en başarısız kaldığı konulardan birinin de aile olarak gün boyu evde vakit geçirebilmek olduğunu düşünüyorum. Boş zamanlarda veya tatillerde çocuk evde vakit geçirmeye başladığı zaman ebeveynler çocuklarıyla ne yapacaklarını, onlara neler yaptıracaklarını, onların zamanlarını nasıl yöneteceklerini bilemiyorlar. Dolayısıyla böyle vakitlerde özellikle erkek çocuklarının evde vakit geçirmelerini istemiyorlar. Çalışabilecek durumda olan çocuklar yazın bir işte çalıştırılıyor, çalışamayacak kadar küçükler ise Kur'an kurslarına gönderiliyor. Üç yaz boyunca Kur'an kursunda küçük talebelere Kur'an hocalığı yaptım. Velilerin içinde niyeti halis olanlar var onu Allah bilir ancak evde boş durmasın diye çocuklarını gönderenlerin de var olduğunu seziyorum. Bu düşüncemi destekleyen en güçlü delillerden birisi de korona salgını zamanında ailelerin bütün bireylerinin aynı evi gün boyu paylaşmak zorunda kalmasıdır. Hepimiz bu salgını yaşadık ve bu aile ortamını tecrübe ettik. Gerek salgın zamanında gerek salgından sonra özellikle evdeki annelerin, modern zamanın ailelerinin bir bireyi olan annelerin bu süreç hakkında tecrübelerini, yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini aktardıkları zaman bu düşüncemin haklılık payı oldukça artmaktadır. Uzun yıllar sonra ebeveyn ilk defa çocuklarıyla zaman geçirir oldular. Aynı evi paylaşır oldular. Bu süreçte annelerin söylediklerine baktığımız zaman onların da itirafları da

görüşümüze şahitlik etmektedir ki “aileler çocuklarına bakamadıklarını öğrenmiş oldular.” Maalesef ki zamanımızda aile, doğal fonksiyonlarını başka kurumlara aktarmış durumdadır. Aile, tek başına aile olamamaktadır.

Aile içinde çok sık problem yaşadığını söyleyemem; ancak zaman zaman karşılaşılan bazı anlaşmazlıklar olabilmektedir. Özellikle ikili ilişkilerde tarafların kendi bakış açılarında ısrarcı olmaları, karşılıklı anlaşma sürecini zorlaştırmakta ve bu durum zaman zaman gerilime yol açabilmektedir.

Bununla birlikte, öfke ve hayal kırıklığı gibi güçlü duyguların anlık tepkilere neden olmasının, ilişkilerde onarılamaz izler bırakabileceği kanaatindeyim. Bu nedenle, aile içindeki sorunların mümkün olduğunca sakin ve duygulara kapılmadan ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Olası bir tartışmada hararetli söylemlerden ve ileride pişmanlık doğurabilecek sözlerden uzak durmak hem ilişkilerin sağlığı hem de aile içi huzurun korunması açısından oldukça önemlidir.

Ortak faaliyetlerimizin azalması aile içinde fark ettiğim en başlıca sorunlardan biri. Herkes kendi uğraşını sürdürüyor. Dinlenme esnasında aile içi sohbet edilse de dinlenme için sosyal medya ve telefona çokça başvuruluyor. Üstelik aile içinde bir bireyin sosyal medya ile meşgul olması diğer bireyleri de sosyal medya ile meşgul olmaya itebiliyor. Sosyal medya olmasaydı ve iş birliği içinde yaptığımız faaliyetler artsaydı belki birbirine çok daha düşkün bir aile olurduk. Sosyal medyanın enerjilerimizi aldığını ve bizi yorgun düşürdüğünü, aile içindeki iletişimimizi bir ölçüde kalitesizleştirdiğini düşünüyorum. Bu sorun olarak sayılır mı bilmiyorum ama anne babamın artık çocukları için birikim yapmalarını istemiyorum. Bizlere birikim yapmak gibi bir sorumluluklarının olmadığını onlara defalarca ifade etsek de bu pek de bir işe yaramadı.

Aile içinde yaşanan en büyük sorunun iletişimsizlik olduğunu düşünüyorum. İletişim ve empati duygularının baskın olmadığı ailelerde uzlaşmacı tutuma rastlamak kolay olmuyor. Bu sebepten ötürü empati ve sağlıklı iletişimi aile temellerinin başında saymak gerekiyor.

Özellikle ebeveynimin beni bazı konularda ciddiye almamaları, bana güven duymamaları. Yaşımın küçüklüğü, tecrübesizliğim gibi şeyleri öne sürerler ki bunun birçok ailede böyle olduğunu biliyorum. Bunun dışında iletişim eksikliklerinden doğan yanlış anlaşılmalara, empati eksikliği gibi problemlerden dolayı sorun yaşadığımı düşünüyorum.

5. Sizce gençlerin aile içindeki beklentileri ile ebeveynlerin beklentileri arasında fark var mı? Neden?

Bu farkın olmaması biraz imkânsız zannımca. Özellikle nesiller arası fazlaca bir yaş farkı olduğu denklemlerde kendi kelimelerine kendi tariflerini atamış olan iki farklı neslin tamamen aynı beklentilere sahip olması gerçekçi bir portre oluşturmuyor. Bu yaş farkının getirdiği faktörlerden biri olan teknoloji-internet faktörü aile bireylerinin birçok konuda birbirlerinden farklı oranlarda bilgiye erişim imkânı olmasına sebep olduğundan sadece aile içi mevzularda değil diğer birçok mevzuda da ihtilafı arttırıyor. Hızlı akan bir zaman nehri içerisindeyiz. Ebeveynlerimiz ve onların ebeveynleri nehrin debisinin birbirine yakın olduğu havzalardan geçtiler. Bu sebeple kayıkları aynı hızda oldu. Fakat bizler ebeveynlerimizin gelmekte olduğu havzadan uzaklaştık. Bizler teknoloji, internet, popüler kültür vs. amillerinin bizleri getirdiği; akışın hızının gün geçtikçe arttığı bir yerdeyiz. Arttığı yetmezmiş gibi bazı hususlarda uçuruma doğru gitmekteyiz. Bu sebeple biz ve çocuklarımız arasındaki beklenti farkı belki de şimdikinden daha fazla olacak.

Elbette, gençler kendi değişen ve gelişen hayatlarını merkeze aldıkları için ebeveynlerinin muhafaza etmek isteyecekleri aile içi düzenle çatışırlar. Bu durumda ideal olan ailenin tabiatına uygun olduğu üzere değişmemesi ve gençlerin dönüştürücü tesirini bastırmasıdır. Aile düzeninde sıkıntılar varsa zaten bunu çocuklar düzeltemez, ailenin üstündeki sosyolojik gruplar aileyi dönüştürmelidir.

Genel olarak gençlerin aileden beklentileri onlara yaşama imkanı ve yaşam alanı sunmaları. Yaşama imkanından kastımız genel anlamda okutulmaları, istek ve ihtiyaçlarının karşılanması ve mümkünse evlendirilmeleri, evlendirilmelerine yardım edilmesi, evlilik masraflarında külfetin tamamını veya bir kısmını üstlenmeleri, psikolojik

desteğin verilmesi, sevgi ve değer verilmesi, ailenin tecrübeleriyle hayatta henüz karşılaşmayan durumlara karşı yol gösterilmesidir.

Genç aileden okutulmasını ister. Okuması için ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Dolayısıyla okuması gereken bir zamanda kişinin çalışmak zorunda kalması istenilen bir durum değildir. Aile de aynı şekilde gencin bir gelir getirmek zorunda kalmadan sadece okumaya odaklanmasını istemektedir. Ama kanaatimce ailenin okumaya bu denli vurgusu zaman zaman doğru değildir. Çocuğun kapasitesi ölçülmeli, ona göre muhatap alınmalı, telkinler yapılmalıdır. Başka kapıların da açık olduğunu bilmeleri gerekir. Genç bu durumla bağlantılı olarak okumaya değil de başka bir kapıya yöneldiğinde ailesinin buna engel olmamasını, ona destek olmasını ister. Henüz okuma çağında insanların kendilerinin okumayı sevmediğini çalışmak istediğini söyleyenlerin varlığına gün geçtikçe şahit oluyoruz. Bu konuda gençlerin istek ve hedefleri aileninkiyle farklılaşmaktadır. Çünkü ebeveyn kendi gençliğinde okuyan insanların güzel durumda olduklarını, okumayıp çalışan insanların arasında bazılarının kötü durumda olduklarını görüp çocuğunun geleceği ile ilgili endişelenebilmektedir.

Gençler henüz meslek edinecek olgunluğa ulaşmadığı için istek ve ihtiyaçlarının karşılanması için gereken gelire sahip değillerdir. Bundan dolayı böyle bir gelire sahip olana kadar ailesi tarafından istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasını istemektedir. Bununla birlikte her isteğinin karşılanamayacağını veya gelir azlığı sebebiyle tam olarak karşılanamayacağını bilmektedirler. Bu durumla bağlantılı en önemli meselelerden biri de gencin arkadaş çevresidir. Kişi bu çağlarda arkadaş çevresinin sahip olduğu şeylere kendisi de sahip olmak ister. Bunun ailesi tarafından karşılanmaması durumunda büyük bir eksiklik hissedilmektedir. Arkadaş çevresinin sahip olduğu şeyler sadece maddi şeyler değildir. Arkadaşının ailesiyle olan ilişkisi gencin ilgisini çeken bir başka durumdur. Bu türden iyi davranışları, iletişimi, desteği gören genç ailesinden de aynısını beklemektedir. Bu istekler her ne kadar makul görünse bile ailenin bunların hepsini karşılaması ihtimali zaman zaman mümkün gözükmemektedir. Bu noktada zaman zaman ebeveynin ve gencin beklentileri aileninkiyle farklılaşmaktadır. Dürüst olmak gerekirse ebeveynler giderleri asgariye indirmeyi önemli görürler.

Genç ebeveyninden kendisine özel alan, özel zaman, kişisel hareket etme kabiliyeti, karar almada kısmi özgürlük talep etmektedir. Genç ailesinden evde huzur ve sakinlik beklemektedir. Bu huzur ve sakinlik bu saydığımız hususlara müdahale edilmemesini gerektirmektedir. İlaveten genç evde ebeveynler arasında kavga, huzursuzluk istememektedir. Ebeveyn ise çocuğu kontrol istekleri dolayısıyla özel alanına müdahale edebilmekte, kendisine ayırdığı zamanda ona kimi görevler yükleyebilmekte, hareket sahasında özgürlüklerine müdahale edebilmekte ve bireysel kararlarını bile yok sayıp onun yerine kara alabilmektedir. Bu noktada beklentilerde farklılıklar yaşanmaktadır. Ebeveynin kontrol arzusu zaman zaman gerekenden ileri gidebilmektedir. Kabaca ebeveynin çocuğunu koruma isteği buna sebep oluyor diyebiliriz.

Kesinlikle var çünkü ebeveyn bakış açısıyla çocuk-evlat bakış açısı çok farklı olabilmektedir. Bir çocuğa sobanın sıcak olduğu ne kadar anlatılsa da yanmadan sıcaklığın ne olduğunu anlayamaz dolayısıyla gençler tecrübe etmek isterler ancak aileler ise çocuğunun ayağına hiçbir taş değmesin, hiçbir acı tecrübe yaşamamasın isterler, çocuğunun yolunu olabildiğince temizlemeye çalışırlar. Ayrıca modern dönemde ailenin önemi git gide azaltıldığı için ailelerin bu müdahaleleri, genç bireyler tarafından bazen bir baskı ya da özgürlük kısıtlaması olarak algılanabilmektedir. Özellikle modern dönemde, bireysellik ve özgürlük temalarının ön plana çıkmasıyla birlikte, ailelerin yönlendirme ve müdahale biçimleri gençler tarafından daha eleştirel bir şekilde değerlendirilmektedir. Fakat gençler ebeveynleri için empati yapmayı unutabilmektedir. Yaşanılan bu tehlikeli çağda anneler ve babaların çocukları için endişelenmeleri kadar doğal bir durum yoktur.

Gençler de ebeveynler de huzurlu bir aile ortamı istemekle ortaklar. Gençler evde biraz daha özgür takılmak, ev işlerinden olabildiğince kaytarmak isterken, anne baba gençlerin çok az da olsa sorumluluk almalarını isteyebiliyor. Maalesef günümüzde gençlerin çoğu ev içinde sorumluluk almaktan kaçınabiliyor. Ebeveynler çocuklarının kendilerine saygı duymalarını, isteklerini yapmalarını istiyorlar, gençler ise ebeveynlerin isteklerine her zaman uygun davranmayabiliyor. Ebeveynin hayatına çok müdahale etmesini istemiyor. Dindar bir aile ise ebeveyn çocuğundan dini sorumluluklarını yerine getirmesini istiyor. Genç ise ebeveyni ile aynı dini hassasiyete sahip olmayabiliyor, genç anne babasından onu özgür ve serbest bırakmasını istiyor.

Günümüz gençlerinin beklentileri ailelerin beklentilerinden büyük bir farklılık arz ediyor. Özellikle aile ortamlarının sosyal medyada çok açık bir biçimde ele alınması gençlerin beklentilerini genellikle yükseltebilirken ailenin beklentileri ise standart sorumluluklar ve geleneğe bağlı yardımlaşma kültürüne yoğunlaşıyor. Bunu sebebini de modernite üzerinden izah edebiliriz: Çağımızda bireyin merkezi konumu, insanların birbirleriyle empati yapmasını dışlayarak verim üzere kurulu bir hayat standardı öneriyor. Bu hayat standartlarına ulaşmak isteyen bireyler bu yolda önüne gelen her türlü engeli kendi özgürlüğüne tehdit olarak görüyor.

Kesinlikle var. Ebeveynler çocuklarına bazen (belki sık sık) kendi hayallerini misyon belletmeye çalışıyorlar. Beklentileri size uygun olup olmaması ya da sizin isteyip istememenize göre değil de kendi arzularına göre şekillendiriyorlar. Gençler genellikle kendilerine aile içinde alan açmak isterken ebeveynler yönetmek istiyor sanırım.

Gençler ise tecrübe eksiliği ve her şey kendi keyiflerine göre gerçekleşsin arzularından dolayı doğruyu göremeyebiliyorlar. Bunun bencillik, vurdumduymazlık, sorumsuzluk, asilik vb. çıktıları olabiliyor.

6. Ailenizden en çok ne bekliyorsunuz? Aileniz bu beklentilerinizi ne kadar karşılayabiliyor? Nereelerde eksik kalıyor, nereelerde beklentilerinize cevap verebiliyor?

Ailemden en çok beklediğim şey, duygusal destek göstermeleri. Maddi açıdan herhangi bir şekilde beni eksik bırakmamalarına rağmen manevi açıdan biraz ihmal ettiklerini düşünüyorum. Bulunabileceğim duygusal hallerin en kötüsünde bulunmadığım ve buhrana sürüklenmediğim sürece kendimi kötü hissettiğimi ifade ettiğimde alt bir tonda da olsa bunu dikkate almadıklarını hissediyorum. Kişilerin duygusal durumlarını tamamen kendilerinin iyileştirmeleri gerektiğine ve neredeyse harici yardımlara hiç başvurulmaması gerektiğine inanan bir aileden geldiğim için benim onlara muhalif muhtaçlığımı açıkça ifade edebilen yapım anlaşılabilir olabiliyor. Ama buna rağmen son yıllarda bu tavrım sayesinde onlarda da bazı değişimler seziyorum. Beni, ihtiyaçlarımı ve zihin yapımı algılayabilmek için daha çok çaba harcıyorlar.

Ailemden tahmin edilebilirlik bekliyorum. Ailem bu beklentilerimi kâhir ekseriyetle karşılıyor. Toplumun genelini etkileyecek değişiklikler meydana gelirse ailem bu beklentiyi karşılamakta zaaf gösterebiliyor, aksi takdirde bir eksiklik meydana gelmiyor.

Ailemden beni değerli hissettirmesini, ihtiyacım olan sevgiyi aktarmalarını, koşulsuz destek gösterilmesini, ihtiyacım olan konularda tecrübe aktarılmasını, bana gösterilmesi gereken saygıyı göstermesini, evde olduğum zaman kaos, küslük, tartışma ve bağırma olmamasını, özel alanıma saygı göstermelerini istiyorum.

Ailede çocuk bir insan olduğu gibi bu çocuğun psikolojik ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlardan biri de değerli olduğunu hissetmektir. Burada değerli olduğunu hissetmek istemesi olmayan bir değer yüklenmesi değil, varlığının birilerinin farkında olması, birilerinin varlığına değer atfetmeleri meselesidir. Tersinden okursak aynı şekilde değersiz görmemeleri, aşağılamamaları, küçümsememeleri beklenir. Değerli olduğunu hissetmek en temel psikolojik ihtiyaçlardandır. Ailem bu beklentiyi karşılıyor elhamdülillah.

İnsanın en temel psikolojik ihtiyaçlarından bir diğeri sevgidir. Ailenin içinde bu sevgi ihtiyacının kendisinden karşılanması gereken en temel kaynak annedir. İnsan sevgi ister sevilmek ister sevildiğinin hissettirilmesini ister. Ailemin fert fert üzerine düşen sevgi ihtiyacını karşıladıklarını düşünüyorum. Öz annem hariç. Bu konuya bir sonraki başlıkta değineceğim. Baba ve kardeşler verebilecekleri sevgiyi bana veriyorlar. Ancak anne olmadan bu sevgi bir yere kadar ihtiyaç karşılayabiliyor. Hatta şunu söyleyebilirim ki bir yaştan sonra anne sevgisi dışındaki sevgilerin neredeyse hiç ağırlığı dahi kalmıyor. İhtiyaç karşılayamıyor. Babanın sevgisi bir yere kadar. Kardeş sevgisi bir yere kadar. Bunlar annenin vermesi gereken sevgiye olan ihtiyacı karşılayamıyor. Bu ihtiyacın karşılanamaması kişide çok derin bir psikolojik boşluk açıyor. Bu boşluk hissizlik, motivasyon kaybı, depresyon, psikolojik çöküş, hayattan zevk alamama, uzun süreli üzüntü, melankoli demek. Bu psikolojik durum kişinin hayata bakış açısına, alacağı kararlara, hayat motivasyonuna, gelecek kaygılarına, hayattan beklentilerine, olgulara yaklaşımına, insanlarla iletişimine vs. birçok duruma karşı olumsuz etki ediyor. Ailem

üstüne düşeni yaptı ancak yaşanan boşanma durumu dolayısıyla bu beklentim karşılanamıyor. Üvey anne kişinin kanından bir parça değil. Sağ olsun kendisi bu durumda sevgisini de hissettiriyor ancak bunu kabullenme meselesi de çetrefilli. Bu konuda kendisinin bir eksiği yok. Üvey, özün yerini tutmuyor.

Ailemden en çok beni İslam üzerine yetiştirmelerini ve birbirimiz için cennet vesilesi olabilmeyi beklemekteyim. Sevmeyi ve sevmeyi, affetmeyi ve affedilmeyi, eğlenmeyi ve eğlendirmeyi, birlikte gülebilmeyi ve ağlayabilmeyi bekliyorum. Gerekğinde birbirimize destek olmayı gerektiğinde ise birbirimize kızıp bizleri kendimize getirmesini, derin ve insani ilişkiler bağlamında birlikte bir hayat inşa edebilmeyi bekliyorum.

Ailem bu anlamda büyük ölçüde beklentilerime karşılık verebilen bir yapıdadır. Temel değerlerde ortak bir anlayışa sahip olmamız; saygı, sevgi ve sorumluluk gibi konularda bir denge oluşturur. Zaman zaman eksiklikler elbette olmaktadır; fakat bu eksikliklerin çoğunun insani ve geçici niteliktedir. Önemli olan, bu eksikliklere rağmen birbirimize karşı merhameti ve anlayışı koruyabilmektir; ki bu da bizim ilişkilerin temeli olmalıdır. Açıkçası ailenin Allah'ın verdiği hem çok büyük bir nimet hem de bir imtihan vesilesi olduğuna inanmaktayım.

Ailemden doğru bir Müslüman hayata dünyaya nasıl bakıyorsa öyle bakmam hususunda bana örnek olmalarını beklerim. Ben yanlış yola doğru yürüdüğümde beni uyarıp doğru olana yönlendirmelerini isterim. Hayatta tecrübelerim sınırlı. Aile içindeki büyüklerimden gerektiği zaman bana tecrübeleriyle yol göstermelerini beklerim. Beni geçmişte yaptığım hatalar üzerinden değerlendirmemelerini isterim. Ailem bu beklentilerimi genellikle karşılıyor. Bazen yaptığım hatalara karşı söyledikleri çok yargılayıcı gelebiliyor. Belki yargılayıcı ifadeler yerine bilgilendirici ifadeler kullanmaları hatalarımı düzeltmem konusunda daha yardımcı olabilir. Bazen olaylara çok doğru bir bakış açısıyla bakamayabiliyorum böyle zamanlarda onlara ihtiyacım oluyor. Ama yoğunlukları, beni yanlış anlayacaklarından korkmam vs. gibi sebeplerle onlara bu durumlardan çok bahsedemiyorum. Ailemle hiçbir yere yetişme, hiçbir şeyi yetiştirme telaşı olmadan güzel zamanlar geçirmeyi isterdim. Beni manevi olarak çokça

beslemelerini isterdim. Çocukken bana çok dini hikâyeler okurlardı, siyer anlatırlardı, peygamberlerden bahsederlerdi. Sanırım büyümem bunlara ihtiyacımı azaltmadı, yine onlardan bunları uzun uzun dinlemek benim istediğim şeylerden bir tanesi.

Şu anda geldiğim yaş itibariyle ailemden sıcak bir yuva olmalarından başka beklentim yok. Nitekim aidiyet hissinin yoğun bir şekilde yaşandığı şartlarda aile, kişi önemli bir dinginlik sağlayabilir. Benim maddi konfora yönelik de bir beklentim yok çünkü elhamdülillah kendimi rahatça kendi imkanlarımla idame ettirebiliyorum. Ancak pek çok ailede görüldüğü üzere bu atlanılmaması gereken bir konudur. Ailem beklentilerimi yeterince karşılayabiliyor. Özellikle ev hanesinin bir parçası olduğumu ve ailenin güvenebileceğim bir adres olduğunu gayet iyi bir biçimde hissedebiliyorum.

Bana şu anda olduğundan daha çok inanmalarını isterdim. Her ne kadar sevdiklerini bilsem de şu anki haline nazaran daha çok sevgi göstermelerini isterdim. Bana inanıp inanmamaları aslında benim yaptıklarımı çok etkilemiyor ayrıca bana tamamen inanmıyor da değiller ancak başarısız olduğumda ya da düştüğümde bana omuz çıkacaklarını da rahatlıkla hissedemiyorum.

7. Boşanma ve ayrılığa dair ne düşünüyorsunuz?

Boşanmanın iki taraf cihetinden de sağlıklı bir şekilde konuşulduğu ailelerde bu gibi bir gerçekliğin dünyanın sonu olarak görülmeyeceği kanısındayım. Bu ayrılığın kişilere hem öz hem de karşılıklı olarak saygı kazandırdığını düşünüyorum. Böyle bir ailede bu mefhum hayatın gidişatında vukuu bulabilecek doğal olaylardan biri. Asıl sorunun boşanma ve ayrılığın tek çözüm olduğu halde bu çözüme yanaşmayan ve yanaşmasına izin verilmeyen bireylerin bulunduğu ailelerde başladığına inanıyorum. Bu gibi ailelerin evlatlarının bu stres dolu zindan hükmündeki evde karakter gelişimlerini gerektiği gibi sürdürememesi pek tabiidir. Bunun dışında her üzücü olay gibi boşanma ve ayrılığın da taşıdığı bir hüznün potansiyeli ve duygusal yükü bulunmak zorundadır. Bunu aşmanın tek yolu ise bu olaylara ne açıdan bakıldığının tespit edilmesi ve bu bakış açısının olabildiğince iyileştirilmesi olduğuna inanıyorum.

Boşanmak yerine göre gerekli bir karar olmakla beraber gerekliliğine karar verecek kişilerin yetkin olmaması durumunda toplumun çözülmesine yol açıyor. Çiftlerin rollerinin belirgin olduğu toplumlarda bu kararların sağlıklı verileceğine inanıyorum. Zorunlu ayrılıklar ise ölümden beter dertlerdir.

Ben boşanmış bir ailenin çocuğuyum. Dolayısıyla boşanma süreci öncesi ve sonrasına dair çok fazla tecrübe sahibiyim. En başta boşanma ile ilgili önemli olan konu, boşanmaya götüren sebebin ne olduğudur. Çevreden ve toplumdan gözlemlerimize bakarsak geçmiş ve şimdiki zamanda boşanmaların bitmesinin genel sebepleri farklılık gösteriyor. Eskiden ailede geçinmek temel beklenti; şiddet, alkol, uyuşturucu ve kumar aile birlikteliğini bozan temel nedenken günümüzde ise eşler arasında ilgisizlik aile birlikteliğini bozan temel neden olmuştur. (Benim ailemin bozulması birlikte yaşayamamaydı. Boşanmaya sebep olan kişi annemdi. Annem evdeki tartışma ve kavgaların kaynağıydı. Tartışmayı başlatır, devam ettirir, biz bitirmeye çalışmamıza rağmen bitirmezdi. Kafasında kuran birisiydi. Maalesef evde otorite olmaya çalışıyordu. Bu kavgalar bizim çok küçük yaşımızdan beri vardı. Kavgasız geçen bir hafta neredeyse hiç yoktu. Bu kavgalar bizim psikolojimizi çok kötü etkiledi. Betimleyemeyebilirim ancak bu etkilenmenin sonuçlarını çok kötü yaşadım.) Aile içinde süregelen ve ÇOCUKLARIN ÖNÜNDE yapılan tartışmalar çocuğun geleceği açısından son derece olumsuz bir durumdur. Dolayısıyla ne yaşanacaksa yaşansın çocukların önünde veya duyacağı bir yerde yaşanmamalıdır. Bir de hayatımda önemli bir kaidedir: kimse karşısındaki insana karşı geri dönüşü mümkün olmayan kelimeler kurmamalı, fiiller yapmamalıdır. Tartışan bireyler tartışma esnasında dahi ailenin devamını düşünmelidir.

Küçük yaşta kavgalara şahit olan çocuklar bu olaylardan kötü etkilenmektedir. Kavgaların sebepleri yok edilmeye çalışılmaktadır. Bunu yok etmenin araçlarından birisi ailelerin bir araya gelmesidir. Bizim ailede sıkça sorun yaşanmaktaydı. İş boşanma aşamasına gelene kadar birden fazla defa aileler bir yerde toplanıp devam etme kararı aldılar. Burada taraflara bir sorumluluk düştüğü kadar ailelere de sorumluluk düşmekteydi. Annemin tarafı annemin yaptıklarına izleyici kalıyorlar müdahale etmiyorlardı. Eğer dedem bu konuyu ciddiye alıp anneme müdahale etseydi bugün durum böyle olmayabilirdi. Veya müdahale etmiş de buna rağmen bir şey değiştirememiş de

olabilir. Ama dayılarım ve nenem yapıcı olmuyorlardı maalesef. Buradan çıkaracağım sonuç boşanma özellikle çocuklar için çok kötü bir durumdur. Boşanmada kazanan taraf yoktur. Ailenin gidişatını olumlu yönde değiştirme kudreti olan kişilerin zamanında müdahalelerde bulunması hayati önem taşımaktadır. Kişi bizdendir diye haksız tarafı haklı görmemeli, gerekirse kendi kanından olana yaptırım uygulanmalıdır.

Boşanma karı ve koca arasında olan bir olaydır. Çocuklar boşanmazlar. Bunun böyle kabul edilmesi ve gerçeğe uygulanması lazımdır. Bizimkinde böyle olmamıştı. Her ne tarafa gidersek gidelim bizlere, çocuklara “siz boşanmıyorsunuz, anne ve babanız boşanıyor” denildi. Ancak durum böyle değildi. Mahkemeye çıkmadan haftalar önce bizim ifademiz alındı. İfadelerimiz mahkemeden önce taraflara ulaştırıldı. Maalesef ki annem ifademizi sadece kendisi okumak yerine dayılarım ve nenemin yanında okumuş. İfadelerimizden sonra ilk olarak bizimle ilişkiyi kestiler. Çünkü gerçekleri söylemiştik. Bizlere söylenilen sözlerden dolayı bir şey olmamış ve olmayacakmış gibi nenemlerin evine gittiğimde kimse benim olduğum odaya gelmedi, kimse konuşmadı herkes soğuk bir tavır takındı. Neredeyse selamım dahi alınmayacaktı. O gün orayı terk ettim. Annem ifademi değiştirmem için psikolojik baskı yaptı. Sonrasında abimi ifadesini değiştirtmek için dövmüşler. Bunu etrafımızdakilere anlatmadık ki onlara diğer akrabalarımız bir şey yapmasınlar. Sonuç olarak diyeceğim ki boşanan tarafların akrabaları taşkınlık çıkarmamalı, bu olayı çocuklara yansıtmamalıdır. Gerçekten de sadece eşler boşanmalı çocuklar da boşanmamalıdır.

Mahkeme süreci, duruşma anı ve bu süreçler çocuklar için korkunç travmalardır. Adliye koridorlarında tarafların karşılaşması, hâkimin karşısına çıkıp konuşmak, mahkeme öncesi bir psikoloğun sorduğu sorulara cevap vermek, bu cevapların birileri tarafından okunacağını bilmeden dolayı verilen her cevapta yaşanan huzursuzluk... Boşanma olayına şahitlik eden çocuklara ciddi psikolojik destek sağlanmalıdır. Ancak boşanma olayı özel bir tecrübe olacağı için bu psikolojik tecrübe her zaman psikologlardan sağlanmayabilir. Ben şahsen yıllarca bir psikoloğa gitmedim. Tecrübem özel olduğu için kimseyle paylaşmadım ve bu konuda destek de almadım. Allah nasip ettikten sonra özel tecrübemi paylaşabileceğim ve bana destek olabileceğini düşündüğüm samimi iyi kalpli hayat hakkında tecrübe sahibi teselliye bilen biriyle karşılaşınca ona

meseleyi açtım ve psikolojik destek aldım. Bu desteği almaya da devam ediyorum. Ancak kardeşlerim maalesef hala psikolojik destekten yoksunlar. Bu olay onların hayatını kökten etkileyen, değiştiren bir olay oldu. Öyle ki özellikle kız kardeşim artık etrafında gerçekleşen her şeyin onun aleyhinde gerçekleştiğini zannetmeye başladı. Kimsenin onu sevmediğini, ondan kurtulmak istediğini, başkalarını ona tercih ettiğini düşünmeye başladı. Kız kardeşim annemin yanındayken babam için ağlıyordu. Babamın yanında kalınca da anne sevgisinden mahrum kaldı. Maalesef sevgi ve değer ihtiyacı hepimizde eksik. Bunun için az da olsa hayatımızda psikolojik olarak bu ihtiyaçları karşılayan, bizleri teselli eden, bizleri anlayan insanlara ihtiyacımız var. Boşanmış aile çocuklarının hepsinin buna ihtiyacı var. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığı zaman, psikolojik destek sağlanmadığı zaman hele ki bu çocuklar dindar olarak da yetiştirilmemişlerse intihara yatkınlık kat kat artıyor. İntihar vakaları artıyor. Bu kişiler eğer ki bir de açıkta kalırlarsa tam olarak suç makinelerine dönüşüyorlar.

Boşanmış aile çocukları içlerinde daima o boşluğu hissedeceklerdir. Bu boşluk alelade bir boşluk değildir. Bu boşlukların acilen faydalı, hayırlı şeylerle doldurulması gerekmektedir. Bu boşluk bilinçli bir şekilde doldurulmaz ise çocuk o boşlukları bilinçsiz bir şekilde kendisine iyi geldiğini hissettiği şeylere bağımlı olmakla doldurur. Dolayısıyla boşanmayı takip eden süreç çocukların geleceği için hayati önem ifade etmektedir. Bu bağımlılıklar her türlü kötü alışkanlık olabilir. Zira boşluğu dolduran bu şeylerin en temel özelliği ya aynı ihtiyacı karşılamaları ya da o ihtiyacı unutturmalarıdır. Bugün bağımlılık yapan kötü şeyler o ihtiyacı unutturma görevini üstlenmektedir. Dolayısıyla boşanmış aile çocuklarında uyuşturucu, alkol ve sigara bağımlılığına yatkınlık aşırı derecede artmaktadır. Bu buhranlar arasında ezilen çocuk eğer bir defa bu şeyleri tecrübe ederse maazallah bir daha bu bağımlılıktan kurtulamayacaktır veya kurtulması zor olacaktır. Bağımlılık her zaman yiyilip içilecek bir madde olmayabilir. Sosyal medya, bilgisayar oyunları, internet, müzik, karşı cinsle ilişki olabilir. Zamanla bu kişiler saplantılı hale gelebilirler. Ben de internet temelli bu nevi birkaç bağımlılığa tutulmuştum. Bu bağımlılığın etkisini 10 yıldır hissediyorum, bundan kurtulmak için 4 yıldan fazla süre uğraştım ve 2 yıldır sonuç almaya başladım. Ki başka bir kişi bunları düzeltmesi gerektiğini veya düzeltebileceğini bilemiyorsa kendi başına bu durumdan kurtulması imkansıza yakındır. Kısacası kişinin hayatı bu süreç sonunda altüst olmaktadır.

Anne ve baba boşanma sonrasında çocuklarıyla iletişimi kesmemelidir. Bu çocuğa boşanmayı hissettirmemeye çalışmanın bir başka aşamasıdır.

Boşanma olayı hakkında bilgi almak isteyen akrabalar sürekli olarak çocuklara bu acı hatırayı hatırlatmaya çalışmamalıdır. Maalesef ki bu olay akrabalar arasında duyulduğunda detaylara hâkim olmayan herkes konuyu sormaya başlıyor. Bu sorulara da sathi cevap verince detay ile ilgili soruyorlar. Boşanma sonrası kişilere veya çocuklara bunun hakkında sorular sormak acıları tazelemektedir. Boşanma sonrası mümkünse hiç soru sorulmamalıdır. Keşkeler söylenmemelidir. Şu suçluydu şu böyle yapmalıydı denilmemelidir.

Boşanmada kazanan taraf olmamaktadır. Her ne kadar bir taraf haklı gözüксе de boşanma olayını tecrübe etmiş olmak öncelikle kişinin özsaygısını kaybetmesine yol açabilir. Kişi “acaba bende mi bir sorun var” diye düşünerek kendini heba edebilir. Bu hırsız olmamasına rağmen hırsızlıkla itham edilen birinin zamanla kendisini de suçlu bulmasına, kendinde hata aramasına benzetilebilir.

Boşanma olayı kadar bir daha evlenme olayı da önemlidir özellikle de çocuklar için. Ebeveynler açısından bakılırsa tekrar evlenmek çok zordur. Hem yaşanan tecrübe sebebiyle kişi tekrar evlenmeye korkar hem de boşanmış biriyle evliliği kabul edecek birini bulmak çok zorlaşır. Çocuklar açısından bakarsak eğer yanında kaldıkları kişi yeniden evlenirse bu durum başlı başına önemli bir süreçtir. İkinci evlilik gereklidir. Çocuklarıyla birlikte tek başına mücadele eden babanın hem eve gelir getirmesi hem evi temizlemesi hem çocuklara bakması hem de yemek yapması çok çok zordur. Annenin de aynı şekilde bir babanın yapacağı sorumlulukları üstlenip bunun üstesinden gelmeye çalışması zordur. İkinci evliliğin en büyük gerekçelerinden biri budur. Bir çocuk için anne lafzını iki farklı kişi için kullanmak, hele de öz annesi olmayan biri için kullanmak kadar travmatik ve zor başka bir şey yoktur belki de. Aynısı baba lafzı için de geçerlidir diye düşünüyorum. Yeni gelen üvey anne veya babanın çocuklarla anlaşamaması durumu bir başka önemli meseledir. Bununla birlikte ikinci evlilikten doğan çocuklar ile ilk evlilikten doğan çocukların arasındaki ilişki de önemli bir mesele. Yani boşanma ona şahit olan çocukları etkilediği gibi sonraki kurulacak ailenin çocuklarını da etkiliyor.

Üvey anne ve akrabaları çocukları sahiplenmelidir, yalnızlık veya ayrılık hissettirmemelidir.

Hiz. Ömer'in oğlu Abdullah, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Allah'a helâlin en sevimsizi boşanmadır." [1] Bu hadisin boşanmayı çok iyi açıkladığını düşünüyorum. Boşanmanın üzücü bir gerçeklik olduğuna inanmaktayım. Boşanma kişi için dünyanın sonu olmasa da aileyi zora sokan bir şeydir. Modern dönemde de boşanmaların arttığını gözlemlemekteyim çünkü modern-postmodern zamanın ısrarla dayattığı bireyselciliğin aksine evlilik ve aile kurumu bireyselciliğe ters kurumlardır. Eğer boşanmak çocuğa ve aileye daha az zarar verecekse optimum iyilik hali gözetilerek bu sürece gidilebilir böylece anne-baba da çocuk da daha fazla yıpranmamış olur.

Evlilikte eşler arasında muhabbet oluşmasının çok mühim bir konu olduğu, bunun da oluşmasının ve oluşmamasının Allah'ın takdiri ya da bir imtihanı olabileceği unutulmamalıdır. Ben bu çalışmaya katılacağımı öğrenince annemle de babamla da fikirlerini almak ve perspektifimi genişletmek adına bu konular üzerine konuşmuş bulunmaktayım. İlk soru "aile sizin için ne ifade ediyor"a babam şöyle cevap vermiştir, "kızım önceden aile denilince 'eş' kastedilirdi, 'yani aileniz ve çocuklarınız nasıllar?' şeklinde insanlar hâl hatır sorarlardı. Dolayısıyla eş ailenin en önemli unsurlarından birisiydi, bu yüzden boşanma ve ayrılık "aile" kurumunu temelden sarsan olaylardandır."

Sahabeden boşanan kişiler olduğunu, Allah Resul'ünün de (s.a.v.) de buna izin verdiğini görmekteyiz fakat aynı zamanda evlilikle ilgili, eşlerin birbirine faziletiyle ilgili pek çok ayet ve hadis de bulunmaktadır. Ayrıca dinimizde aile kurumunun korunmasına yönelik yine pek çok ayet, hadis ve kural vardır. Sonuç olarak en başta da belirttiğim gibi boşanmanın helal fakat Allah'ın en sevmediği helal olduğu hadisinin bu konuda biz Müslümanlara önemli bir fikir verdiğini düşünmekteyim.

Uzun yıllar süren huzursuzluklar söz konusu olduğunda boşanmanın gerekli olduğunu düşünüyorum. Boşanma ve ayrılığın her zaman olumsuz bir şey olmamakla beraber kesin karar vermeden düşünmek gerektiği kanaatindeyim.

Boşanma sadece bireyde değil toplumda da büyük tesirleri olan yıkıcı bir süreçtir. Bu sürece ailenin çocukları açısından bakarsak bu durum çok daha vahim sonuçlara götürebiliyor. Nitekim çevremde ebeveynleri boşanmış arkadaşlarımda sıklıkla gördüğüm kötü alışkanlıklar, intihar girişimleri, aidiyet hissi yoksunluğu vb. durumlar sadece bireyi değil toplumu da son derece olumsuz etkileyen olaylar olarak karşımıza çıkıyor.

Gayet tabii ancak idealde istenmeyecek bir şey olarak bakıyorum. Hatta bazı kimselerin beraber kalmasındansa ayrılmalarının da daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Bununla beraber boşanmanın kolaylaştırılmaması gerektiğini de düşünüyorum. Bir Müslüman olarak Katolik gibi davranmayı reddediyorum ama evliliği ve nikahı da had safhada önemsiyorum

II. OTURUM- AİLE İÇİNDEKİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

1. Sağlıklı aile ilişkisi için neler önemli? Neler yapılabilir?

Sağlıklı bir aile ilişkisi için; ebeveynler ve çocuklar arasındaki beklentileri iki taraf açısından da değerlendirmek, birbirlerinin görüşlerine anlayışla yaklaşmak, olumlu bir dil üzerinden iletişim kurarak suçlayıcı değil, duruma paydaş olmak, sevgi ifadelerini bolca kullanmak, mükemmel olana değil var olanın olumlu yönlerine odaklanmak, aile içerisinde dile getirilen olumsuz söylemleri içselleştirmemek, ebeveynlerin de bu hayatı ilk defa deneyimliyor olduğunu göz ardı etmemek önemlidir. İhtiyaçların dönem dönem değiştiğini bilerek kişinin yaşına göre esnek yaklaşımlarda bulunabilmek, birlikte yapılacak sohbetlere ve aktivitelere açık ve istekli olmak gençler tarafından dile getirilen öneriler arasındadır.

İçinde bulunduğumuz kültür itibariyle olsa gerek “birlikte yapılan çay fasılları”na özellikle değinilmiştir.

2. Daha fazla destek için ne yapılabilir? Zor zamanlarda beklentiler neler?

Daha fazla destek almak için neler yapılabilir konusunda gençler, aile üyelerine destek talebinin açık ve çekincesiz şekilde söylenmesi gerektiğini düşünmektedir. Aldıkları kararlarda sorumluluğu da üstlenebileceklerini ebeveynlerinin bilmesi ve ailelerin hem maddi hem manevi olarak yanlarında olduklarını hissettirmelerini beklemektedirler.

3. Destek sistemleri neler olabilir?

- **Arkadaşlar:** Arkadaşlarla öyküleri paylaşırken benzer süreçlerden geçtiğini bilmek iyi hissettiren, güçlendiren bir durum olabiliyor.
- **Öğretmenler:** Öğrencileri gözlemleme fırsatına sahip oldukları için fark etme, yönlendirme ve destek olma noktasında oldukça etkin olabilirler.
- **Danışmanlık Hizmetleri:** Terapi vb. desteklerle kişiler kendi bireysel süreçlerinden geçerek hem bireysel hem çevresel yaşamlarında olumlu değişimler gösterebilirler.

Görece daha önemsiz konularda arkadaşlarla paylaşma eğilimi daha fazlayken, önemli buldukları durumlarda ise profesyonel destek talebi eğilimi artmaktadır. Çekirdek aileyle ilgili önemli konularda geniş aileden destek alınabilir; bu sürece objektif bir katkı sağlayabilir görüşü sunulmuştur.

4. Güvenilir bir paylaşım alanı var mı?

Bu sorunun cevabı önceki sorunun cevabıyla paralellik göstermektedir. Gençler, arkadaşlarını ya da danışmanlık hizmetlerini sıkıntılarını paylaşabilecekleri güvenli bir yer olarak görmektedir.

Gençler; üniversiteler, belediyeler, vakıflar tarafından sağlanan destekleri yararlı bulmakta, bu hizmetlerin daha da artması ve ulaşılabilir hale gelmesi gerektiğini dile getirmektedir.

5. Aileyle zamanı verimli geçirmek için neler yapılabilir?

Bu soruya verilen cevaplar; birlikte zaman geçirmek, muhabbet kurmak ve bunu bir rutin haline getirmek çerçevesinde kümelenmiştir.

Bunu sağlayabilecek aktivite önerileri olarak; muhabbete hasredilmiş saatler, birlikte yapılacak yürüyüşler, geziler, birlikte mutfığa girmek, mangala gitmek, çay saati buluşmaları yapmak, belgesel akşamları düzenleyerek bir araya gelmek, birlikte program oluşturmak gibi pratik fikirler sunulmuştur.

6. Aile ilişkilerine yönelik eğitim programları gerekli mi?

Bu konuda çoğunluğun fikri, eğitim programlarının faydalı olacağı yönündedir. *Ancak, gençlere ya da ailelere “eğitim” adıyla sunulan çalışmalar, onlarda “Ben bu konuda kötü müyüm? Yanlış mıyım?” gibi antipatik bir düşünceye yol açabilmektedir. Bu yüzden bu tarz çalışmaların “kişisel gelişim, toplumsal gelişim, aile yolculuğu” gibi daha olumlu çağrışımlar yaratacak başlıklarla sunulmasının daha etkili olacağı düşünülmektedir.*

Bu tür çalışmalarda çocukların, ebeveynlerle konuşamayacağı hiçbir konunun olmadığı; aksine bir çocuğun her şeyini paylaşması gereken kanalın ailesi olması gerektiği hem ebeveynlere hem çocuklara aktarılmalıdır.

Diğer bir önemli nokta da bu tür çalışmalarda herhangi bir düşünce ya da davranış modelinin bir dikta olarak verilmemesi, her ailenin kendi yaşantısına uyarlayabileceği şekilde anlatılmasıdır.

Bu çalışmaların örgün öğretim içerisinde verilebileceği, Ramazan ayında yayın kanallarının bu tür içerikler üreterek ailenin özellikle bir araya geldiği bu vakti değerlendirebileceği ifade edilmiştir.

Çalışma konuları olarak: İletişim dili, empatik yaklaşım, kişisel sınırlar, öfke ve stres yönetimi vb. konulara değinilmiştir.

7. Aile değerlerini güçlendirmek için toplumda ne değişmeli?

Bu hususta gençlerden gelen cevaplar; özellikle evliliğe teşvik adına ekonomik ve sosyal desteklerin artırılması, ailede yaşanan olumsuz bir duruma tepki olarak yapılanın ya da düşünülenin tam aksini yapmak/tavır almak yerine denge içerisinde olumsuzluk zincirinin nasıl kırılacağını öğrenmek, ailelerde cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaması, açık iletişime değer verilmesi vb. şeklindedir.

EĞİTİM FAKÜLTESİ

1. Sağlıklı aile ilişkisi için neler önemli? Ne yapılabilir?

Katılımcıların, aile ilişkilerini güçlendirmek adına yapılabilecekler ve düşünceleri şu şekilde sıralanabilir:

- Sosyal çevreden bir süreliğine uzaklaşıp inziva ortamları yaratılabilir. Bunlar; kamplar, doğa gezileri, okuma saatleri veya tatil planları gibi çeşitli yollarla gerçekleştirilebilir. Ayrıca aile bireylerinin edindiği hobileri zaman zaman diğer aile üyeleriyle paylaşması, ilişkileri daha keyifli hâle getirecek ve olumlu bir etki yaratacaktır.
- Birlikte alınan maddi hedefler veya ortak kararlar, aile içi iletişimi artıracığından ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlar.
- Empatik iletişimi güçlendirmek; hem kendi duygu ve düşüncelerimizi açık bir şekilde ifade etmek hem de diğer aile üyelerinin duygu ve düşüncelerinin paylaşılmasına olanak tanımak, ilişkileri güçlendirecek bir yaklaşımdır. İletişim becerilerini geliştirmek hem kişisel yaşamda hem de aile yaşamında olumlu sonuçlar doğurur.
- Fikir alışverişi ve istişare, diğer aile üyelerinin görüşlerine önem vermeyi gerektireceğinden, aile içi ilişkileri olumlu yönde etkiler.
- Geleneksel değerlere önem vermek; örneğin birlikte yemek yemek ve bu sırada duygu-düşünce paylaşmak, aile bütünlüğünü somut şekilde görmek adına ilişkileri güçlendirecek davranışlardır.

Genel olarak, sağlıklı bir aile ilişkisi için iletişimin önemi öne çıkmaktadır. Aile bireylerinin empatik ve saygılı iletişimi, ilişkilerin güçlenmesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra birlikte geçirilen keyifli vakitler de somut bir katkı olarak değerlendirilmektedir.

2. Daha fazla destek için ne yapılabilir? Zor zamanlarda beklentiler neler?

Aile üyelerinden daha fazla destek alabilmek için, öncelikle verilen desteğin kişi için öneminin açıkça ifade edilmesi gerekir. Bu, gelecek destekler için bir çağrı niteliği taşır. Örnek olarak; “Sana/size ihtiyacım var.” veya “Sadece dinlemeni istiyorum, bana akıl vermek zorunda değilsin. Sen de kendini bana açabilirsin, seni dinlemek için her zaman buradayım.” gibi ifadeler kullanılabilir.

Sağlıklı bir destek için iletişime açık olmak, duygu, düşünce ve ihtiyaçları net bir şekilde ifade etmek önemlidir. Duygusal bağın güçlü tutulması da aile üyelerinin birbirine destek olmasını kolaylaştırır. Katılımcıların çoğu, iyi ve kötü günlerde ailelerinin yanında olduklarını hissetmek ister. Bazı katılımcılar ise bunu sözlü olarak da duymayı beklemektedir; örneğin, “Biz senin yanındayız.” gibi destekleyici ifadeler.

3. Destek sistemleri neler olabilir?

Katılımcıların %80’ine göre, aile içi sorunlarla başa çıkarken güvenilir arkadaşlar, rehber öğretmenler ve psikolojik danışmanlık hizmetleri önemli destek kaynaklarıdır. Özellikle duygusal açıdan yıpratıcı durumlarda profesyonel destek almak, sorunların daha sağlıklı bir şekilde ele alınmasını sağlar. Ayrıca kitaplar, çevrimiçi psikoeğitim içerikleri veya destek grupları, bireyin kendini anlamasına ve ilişkilerini düzenlemesine yardımcı olabilir.

Bazen aile dışındaki gözlemler, sorunlara farklı bakış açıları kazandırabilir. Bu gözlem, profesyonel bir kişi, güvenilir bir büyük, arkadaş veya öğretmen tarafından yapılabilir. Diğer katılımcılar ise aile içi sorunların bireyin kendi iç dünyasından kaynaklandığını ve bireyin kendini iyi hissetmesinin, aile ilişkilerini olumlu yönde etkileyeceğini ifade etmiştir.

4. Güvenilir bir paylaşım alanı var mı?

Katılımcılardan biri, aile içi sorunların aile içinde veya kişinin kendi içinde kalması gerektiğini düşünürken, diğerleri sorunlarını güvenilir kişilere anlatarak veya profesyonel yardım alarak çözmeye çalışmaktadır. Bazı katılımcılar, aile ile ilgili sıkıntılarını paylaşabileceği güvenilir bir kaynak bulamazken, geri kalanlar dostlar, aile bireyleri veya büyükleri ile paylaşabilmektedir.

5. Aileyle zamanı verimli geçirmek için neler yapılabilir?

Katılımcılar, aileyle geçirilen zamanı verimli kılmak ve iletişimi artırmak için şu aktiviteleri önermiştir:

- Aile bireylerinin ilgilendiği alanlara yönelik ve bireylerin değer sistemine uygun aktiviteler yapmak.
- Ev ortamında birlikte film izlemek, akşam yemeği veya kahvaltı hazırlamak, evle ilgili kararlar almak, kitap okuma saatleri düzenlemek.
- Kutu ve masa oyunları oynamak, geçmiş güzel anılardan bahsetmek gibi eğlenceli vakitler geçirmek.
- Belirli bir kitap veya filmi izleyip üzerine tartışmalar ve fikir alışverişleri yapmak.
- Aile üyeleriyle sevilen yerlere seyahat etmek.
- Halihazırda yapılan aktivitelerin niteliğini artırmak.

Tüm bu aktiviteler, aile bireylerini birbirine yaklaştıracak ve geçirilen zamanı daha değerli hâle getirecektir. Katılımcıların en çok önerdiği aktivite ise, toplumumuzda önemli bir yere sahip olan “aynı sofrada yemek yemek” olmuştur. Bu etkinliğin önemi, hem besin aracılığıyla güven duygusu yaratması hem de sohbet ve birliktelik hissiyle manevi doyum sağlamasından kaynaklanmaktadır.

6. Aile ilişkilerine yönelik eğitim programları gerekli mi?

Katılımcıların %80'i bu programların faydalı olacağını düşünürken, %10'u ancak nitelikli bir şekilde uygulanırsa faydalı olacağını belirtmiştir. Kalan %10'luk kısım ise,

programların doğrudan aile ilişkilerine etkili olmayabileceğini, ancak bireysel faydanın dolaylı yoldan aile ilişkilerine olumlu katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir.

Programların üzerinde durması gereken konular şunlardır: iletişim becerileri, empati kurma, çatışma çözme yöntemleri, sınır koyma, değerler eğitimi, kuşak farklarının anlaşılması, dijital çağın aile dinamiklerine etkisi ve toplumsal roller. Ayrıca programların yalnızca gençlere değil, ebeveynleri de kapsamalı ve tüm aile bireylerinin katılımının teşvik edilmesi önerilmiştir.

7. Aile değerlerini güçlendirmek için toplumda ne değişmeli?

Katılımcılar, aile değerlerini güçlendirmek için bireylerin aile kurma motivasyonlarının sadece maddi temellere değil, manevi ve duygusal olgunluğa da dayanması gerektiğini vurgulamaktadır. Medyada aile içi şiddet, boşanma veya sadakatsizlik gibi olumsuz örneklerin normalleştirilmesi, aile yapısına zarar vermektedir. Bu nedenle pozitif örneklerle daha fazla yer verilmeli ve sağlıklı aile modelleri topluma kazandırılmalıdır.

Ayrıca aile bireylerinin, kendi rollerinin farkında olması ve bu rollerini gerçekleştirmesi, aile dinamiğinin korunması açısından önemlidir. Önerilen çözüm yolları arasında; her ailenin bir aile hekimi gibi bir psikoloğa veya psikolojik danışmana sahip olması, duyguların bastırılmadığı, bireylerin kalıplara sokulmadığı, açık iletişim ve sağlıklı ilişkilerin teşvik edildiği bir toplum yapısı oluşturulması yer almaktadır.

HUKUK FAKÜLTESİ

1. Ebeveynlerinizle ilişkilerinizi güçlendirmek için neler yapabilirsiniz?

Sağlıklı bir aile ilişkisi için nelerin önemli olduğunu düşünüyorsunuz?

Katılımcıların değerlendirmelerine göre, sağlıklı bir aile ilişkisi yalnızca kan bağına değil; bireyler arasında kurulan güvene, açıklığa, karşılıklı anlayışa ve ortak paylaşımlara dayalı bir ilişkiler bütünüdür. Aile içindeki bireylerin birbirlerinin duygu ve düşüncelerini

özgürce ifade edebildiği, yargılanmadan dinlenebildiği bir iletişim ortamı, sağlıklı ilişkinin temelini oluşturmaktadır.

Bir katılımcı özellikle iletişimin önemine vurgu yaparak, akşamları televizyon veya telefon karşısında vakit geçirmek yerine, aile bireylerinin gün içinde yaşadıklarını, ruhsal durumlarını, hayallerini ve isteklerini paylaşımlarının ilişkileri güçlendireceğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, “Sevginin başaramayacağı şey yoktur.” diyen bir katılımcının da ifade ettiği gibi, sağlıklı bir aile ilişkisi; karşılıklı sevgi, saygı ve anlayışın yanı sıra empati kurma, bireysel sınırları gözetme ve yargılayıcı değil, destekleyici bir iletişim tarzı benimsemekle mümkün olur.

2. Ebeveynlerinizden veya diğer aile üyelerinden daha fazla destek almak için neler yapılabilir? Zor zamanlarda ailenizden almayı beklediğiniz en önemli destek nedir?

Katılımcılar, ailelerinden daha fazla destek görebilmek için öncelikle duygularını ve ihtiyaçlarını açıkça ifade etmenin önemli olduğunu belirtmiştir. Sorunların net bir şekilde paylaşılması ve karşı tarafın da sürece dâhil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ebeveynlerinden daha iyi destek alabilmesi için onlara söylemek istedikleri temel şeyler; yargılayıcı olmadan dinlenmek, zorlandıkları anlarda eleştirilmeden yanında olunması, aldıkları kararlar konusunda cesaretlendirilmek ve aileyi karşılarında aşılması gereken bir engel değil, destekleyen güvenilir bir dayanak olarak görmek olmuştur.

Zor zamanlarda ailelerinden hoşgörü, sabır ve koşulsuz sevgi bekleyen katılımcılar, eleştirilmeden dinlenmeyi, duygularının ciddiye alınmasını ve küçümsenmeden karşılanmayı istemişlerdir. Ayrıca her koşulda yanlarında olunmasını ve maddi-manevi destek görmeyi de önemsemişlerdir. Bir katılımcı, sarılma ve içten sohbetlerin zor anlarda kendisine iyi geldiğini belirtmiş; bir diğeri ise ailenin en önemli desteğinin çocuğa hayatı öğrenme fırsatı sunmak olduğunu dile getirmiştir.

3. Hangi kaynaklar veya destek sistemleri aile içi sorunlarla başa çıkmanıza yardımcı olabilir?

Katılımcıların çoğunluğu, aile içi sorunlarla başa çıkarken öncelikle aile bireylerine başvurduklarını ifade etmiştir. Gençlerden biri, sorunların muhatapla doğrudan, karşılıklı anlayış ve empati ile çözülebileceğini düşünmekte; bir diğeri ise bu sorunların aile içindeki akıl sahibi fertler tarafından ele alınması gerektiğine inanmaktadır.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar kendilerini dinleyebilecekleri ya da kafa dağıtabilecekleri ortamların da faydalı olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca birçok katılımcı, güvenilen arkadaşlar, öğretmenler veya danışmanlık hizmetlerini de destek kaynakları olarak tercih ettiklerini dile getirmiştir.

4. Okulda veya toplumda yaşadığınız aile ile ilgili sıkıntılarınızı paylaşabileceğiniz güvenilir bir yer veya kişi var mı?

Katılımcıların büyük çoğunluğu, aileyle ilgili sıkıntılarını paylaşabilecekleri güvenilir bireylerin bulunduğunu ifade etmiştir. Bu bireyler çoğunlukla ablalar, kuzenler, çok yakın arkadaşlar veya deneyimlerine güvendikleri büyüklerdir. Güven duyulan bireylerin dinleyici olması, yargılamadan yaklaşması ve sır saklama becerisi, paylaşım ortamının güvenilirliğini doğrudan etkilemektedir.

Buna karşılık, bazı katılımcılar hiçbir özel meseleyi paylaşmadıklarını, mahremiyet kaygısı nedeniyle içlerine döndüklerini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar ise aile sırlarının dışa taşınmasının doğru olmadığını, aile içi meselelerin “kol kırılır, yen içinde kalır” ilkesiyle çözümlenmesi gerektiğini savunmuştur.

5. Ailenizle birlikte geçirdiğiniz zamanları daha verimli hale getirmek için nasıl bir program yapabilirsiniz?

Katılımcılar, aileyle geçirilen zamanın daha verimli olabilmesi için çaba gösterilmesi, kaliteli vakit geçirilmesi, anılar biriktirilmesi ve iletişimin güçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Önerilen aktiviteler şunlardır:

- Düzenli olarak “aile vakti” veya “aile gecesi” gibi özel zamanlar ayırmak,
- Birlikte yemek yapmak, ders çalışmak, çay-kahve eşliğinde sohbet etmek, her akşam sofraya birlikte oturmak,
- Sahil yürüyüşü, doğa gezileri, kamp, piknik, kültür turları, tatil ve plansız seyahatler düzenlemek,
- Oyunlar oynamak, spor aktivitelerine katılmak, ortak hobiler edinmek, sinema veya konsere gitmek, film geceleri ve nostaljik anlar oluşturmak.

Katılımcılar, birlikte geçirilen özel zamanların aile bağlarını kuvvetlendirdiğini ve ilişkilerin sağlıklı ilerlemesine katkı sağladığını ifade etmiştir. Toplumumuzda “aynı sofrada yemek yemek” kültürü, gençler açısından birlik ve güven duygusunu en güçlü şekilde yaşadıkları ortam olarak öne çıkmıştır.

6. Gençlerin aile ilişkilerini güçlendirmeye yönelik eğitim programlarının faydalı olabileceğini düşünüyor musunuz? Hangi konulara odaklanılmalı?

Katılımcılar, aile ilişkilerini güçlendirmeye yönelik eğitim programlarının çok faydalı olacağını düşünmektedir. Bu programlarda özellikle iletişim becerileri, empati, çatışma çözümü, aile içindeki roller, mahremiyet ve karşılıklı saygı gibi konulara odaklanması gerektiği vurgulanmıştır.

TRT ve Tabii platformlarının bu alandaki çalışmalarına değinilmiş; Aile Vakfı gibi uygulamaların sayısının artırılması gerektiği belirtilmiştir. Eğitimlerin gençlerin ilgisini çekmesi için popüler içeriklerle desteklenmesi, diziler ve sosyal medyada paylaşılması ve oyun içeriklerine entegre edilmesi de önerilmiştir.

Bazı katılımcılar, yalnızca gençlerin değil, ebeveynlerin de bu tür eğitimlere katılmasının önemli olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak, gençlerin ve ailelerinin birlikte katılacağı, hayatın içinden, yenilikçi ve uygulanabilir eğitimlerin artırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

7. Aile değerlerini güçlendirmek adına toplumda nelerin değişmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Kendi gelecekteki ailenizde hangi değerlere öncelik vereceksiniz?

Katılımcılar, aile değerlerinin güçlenmesi için toplumda iletişim kültürünün ve hoşgörünün yaygınlaşması gerektiğini belirtmiştir. Medya ve eğitim aracılığıyla aile yapısını destekleyen olumlu örneklerin artırılması ve aile içi iletişim eğitimlerine önem verilmesi öne çıkan görüşlerdendir.

Bir katılımcı hukuk perspektifiyle, Mecelle'deki "Def-i mefâsid celb-i menâfiden evlâdır." kaidesini örnek vererek, aile bağlarını zedeleyen olumsuz içeriklerin sınırlandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca çocuklara sorumluluk verilmesi, büyüklere saygının öğretilmesi ve kadınlara esnek çalışma imkânı sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, kendi ailelerinde sevgi, saygı, güven ve anlayışa öncelik vereceklerini belirtmiştir. Açık iletişim, karşılıklı sorumluluk paylaşımı, bireysel özgürlük alanlarına saygı, yargılamadan dinleme, birlikte vakit geçirme ve sorunları birlikte çözme de önemli değerler arasında sayılmıştır. Bir katılımcı, evlilikte eşin ailesiyle kurulacak ilişkinin de dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Özetle, katılımcılar sağlıklı bir aile yapısının hem bireysel tercihler hem de toplumsal destekle mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

Bu oturumda katılımcılar, aile içinde yaşanan sorunları dile getirip çözüm önerileri üzerinde görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Katılımcıların ortak gözlemleri, ebeveynlerin bireysel alanlara ve karar alma süreçlerine müdahale etmesinin, özellikle değerler ve gelecek planları konusunda fikir çatışmalarına yol açtığı yönündedir. Cinsiyet faktörünün aile işlerinde etkili olduğu ve özellikle kız çocuklarının bu süreçten olumsuz

etkilendiği sıkça dile getirilmiştir. Geleneksel kalıpların baskısı, anlayış ve kabul bekleyen gençler açısından dirençle karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Oturumda öne çıkan bir diğer konu, aile içi iletişim eksikliği ve fikir ayrılıklarının yönetilememesidir. Katılımcılar, bireylerin iletişim becerilerinin ebeveynlerin kendi aralarındaki ilişki biçiminden etkilendiğini ve bu becerilerin çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerine domino taşları gibi aktarıldığını ifade etmiştir. Çocuğun isteklerini dinleyen, takdir eden ve eyleme geçen ebeveynlerin, kendini ifade edebilen, empati kurabilen bireyler yetiştirdiği vurgulanmıştır.

Katılımcıların yaşadığı ortak sorunlar arasında dinlenmeme, fikirlerinin saygı ve sevgi çerçevesinde kabul görmemesi, kişisel sınırların ihlali ve karar alma süreçlerinde yeterli özerkliğe sahip olamama yer almıştır. Maddi bağımlılığın, duygusal müdahaleye dönüşmesi de gençler açısından zorlayıcı bir durum olarak belirtilmiştir. Katılımcılar, aileden en çok maddi destek ve sevgi beklediklerini, açık iletişim, anlayış ve karşılıklı saygının öncelikli olduğunu ifade etmiştir.

Aile ilişkilerini güçlendirmek için önerilen yöntemler arasında birlikte yapılan sohbetler, geziler, piknikler, oyunlar ve diğer küçük aktivitelerle kaliteli zaman geçirme yer almıştır. Katılımcılar ayrıca, aile ilişkilerini geliştirmeye yönelik eğitim programlarının hem gençlere hem de ebeveynlere yönelik olarak düzenlenmesinin değerli olacağını vurgulamıştır. En önemli çözüm önerisi olarak ise, aile bireylerinin birbirini yalnızca rolüyle değil, bir birey olarak tanımaya ve anlamaya çalışmasının önemi öne çıkmıştır.

Sonuç olarak, gençler aileyi hâlâ vazgeçilmez bir yapı olarak görmektedir; ancak bu yapının daha sağlıklı, karşılıklı destek temelli ve özgürlükçü bir temelde yeniden inşa edilmesini istemektedirler.

İLAHİYAT FAKÜLTESİ

1. Sağlıklı aile ilişkisi için neler önemli? Ne yapılabilir?

Katılımcılar bu soru genelinde “empati”, “dürüstlük”, “anlayış”, “karşılıklı saygı ve sevgi” ve “ödül-ceza” kavramlarını öne çıkarmışlardır. Ebeveynlerden çocukların içerisinde yetiştiği yeni dünyayı ve şartları bilmeleri, onları kendileriyle kıyaslamak yerine çokça dinlemeli, konuşmalı, zaman geçirmeli ve onlara değerli hissettirmeleri beklenir. Aynı şekilde çocukların da ailelerine karşı bu empatiyi duymaları, karşılanması mümkün olmayan beklentilere girmemeleri, aile otoritesini önemsemeleri, aileyle daha çok zaman geçirip onlarla ortak paydaları artırmaya çalışmaları sayılmıştır. Katılımcılar ilişki hususunda ebeveynler kadar çocuklara da sorumluluk yüklemiş, hatta çocukların teknolojiye/değişime daha hızlı adapte olmaları ve ebeveynlerine oranla daha fazla değişkene maruz kalmaları sebebiyle onlardan daha fazla empati yapmaya elverişli oldukları, bu manada iletişim ve ilişkide çoğu konuda ebeveynlerden daha fazla sorumlulukları oldukları ileri sürülmüştür. Bu görüşün ağırlıklı olarak ele alınmasında katılımcıların dini referansları da ciddi rol oynamış, çocukların anne babaya dair daima iyilikte bulunmasının dini saikleri üzerinde durulmuştur.

2. Daha fazla destek için ne yapılabilir? Zor zamanlarda beklentiler neler?

Katılımcılar bu soruyu bir önceki sorudan çok da bağımsız değerlendirmemişler, zor zamanlarda ailelerinden anlaşılma, yalnızlık hissettirmeme, sevilme, değerli hissettirme, daha fazla muhabbet etme, teşvik ve teselli etme, yanlışları doğru üslupla düzeltme, güvenme gibi en fazla duygusal manada beklenti içine girdiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte desteğin sadece belli bir zamanda yoğun şekilde verilmesinden zor ya da sorunsuz zaman gözetilmeksizin düzenli olarak verilmesinin önemine dikkat çekmişlerdir. Katılımcılar ayrıca bu desteği yine tek taraflı görmemiş çocukları da en az ebeveynler kadar mesul tutmuşlardır. Değişmesi daha zor olan ebeveynlerden alışık olmadıkları hayat tarzlarına daha fazla destek sağlamalarının zorluğunun farkına varılarak bunun yerine çocukların daha merhametli ve anlayışlı olarak ailelerinin karşılayamayacağı şeylerin beklentisine girmemeleri gerektiği vurgulanmıştır.

3. Destek sistemleri neler olabilir?

Katılımcılar aile içi sorunlarda destek sistemleri adına “arkadaşalar”, “sosyal çevre”, “aile büyükleri”, “öğretmenler”, “gayri resmî kurumlar” ve “danışmanlık hizmetleri”ni

saymışlardır. Ancak bunlar içerisinde danışmanlık hizmetleri üzerinde iki temel görüş dile getirilmiştir. Bunlardan ilki danışmanlık hizmetlerinin işe yaramadığı bilakis alt yapı ve bagajlarının farklı düşünce ve birikimlerle dolu olmasından dolayı zarar bile verecek konumda olduklarıdır. Bunun haricinde bu yöntemlerin mahremiyet algısı adına da uygun olmadığı ileri sürülmüştür. İkinci görüş ise bilakis bu hizmetlerin profesyonel destekler olması sebebiyle çok kıymetli olduğudur.

Bu soru özelinde katılımcıların ciddi anlamda ele aldığı bir konu da kitle iletişim araçlarının aile yapısını bozan yayınları ve bunun etkileridir. Bu etki her ne kadar olumsuz olsa da büyük kitle iletişim araçları ve yayınların etkisinin ne kadar büyük olduğunu ortaya koymuş ve bu manada bu etkinin olumluya çevrilmesi ve aile lehine dönüştürülmesi gerektiği dile getirilmiştir.

4. Güvenilir bir paylaşım alanı var mı?

Bu soruyu hayır ve evet şeklinde cevap veren katılımcılardan hayır diyenlerin yarısı güven duymadığından diğer yarısı da mahremiyet duygusundan dolayı paylaşmadıklarını dile getirmiştir. Cevabı evet olanlar ise yukarıdaki sorunun cevabıyla da bağlantılı olarak “arkadaş”, “hoca”, “terapist”, “sosyal çevre” gibi mercilerle cevaplamışlardır.

5. Aileyle zamanı verimli geçirmek için neler yapılabilir?

Aile ile geçirilen zamanı daha verimli hale getirmek için telefondan, televizyondan ve internetten uzaklaşmak, seyahat etmek, yeni yerler keşfetmek, film izlemek, kitap okumak, oyunlar oynamak, küskünlük dargınlık varsa tolere etmek, piknik yapmak, aile bireyleri arasında ikili ilişkileri güçlendirmek, etkinlikler yapmak en çok sayılan faaliyetler olmuştur. Ancak katılımcılardan bazıları aileyle geçirilen vaktin daha verimli hale getirilmesini anlamlı bulmamış, bilakis bu tür girişimlerin yapaylığına dikkat çekmiştir. Bunun yerine birlikte bulunurken herkesin olması gerektiği gibi davrandığı, zoraki etkinlikler türetilmediği, sohbetlerin klasik aile ortamlarının korunmasının önemi vurgulanmıştır.

6. Aile ilişkilerine yönelik eğitim programları gerekli mi?

Katılımcıların bir kısmı böyle bir eğitimin varlığını ve sonuçlarını bilmediği veya tecrübe etmediği için çekimser kalıp yorum yapmamayı tercih etmişlerdir. Kalanlar ise danışmanlık ve psikolojik destek konusundaki duruşlarını dile getirmişler, kimisi bu eğitimleri gerekli ve faydalı görürken kimisi de zararı ve bulunduğu kültürel kodların bunu kabullenmeye uzaklığını dile getirmişlerdir. Zira bu eğitimlerin ne kadar güvenilir oldukları sorgulanırken ayrıca geleneksel yöntemlerin daha etkili olduğu vurgulanmıştır.

7. Aile değerlerini güçlendirmek için toplumda ne değişmeli?

Bazı katılımcılar tarafından aile mefhumu ele alınırken hiyerarşi vurgusu yapıldığından dolayı bununla bağlantılı olarak toplumdaki eşitlik, özgürlük, bireysellik ve daha da özetlemek gerekirse modernitenin aile kurumuna rağmen ortaya koyduğu yaşam tarzı revize edilmeli görüşü dile getirilmiştir. Bununla birlikte internet ve kitle iletişim araçlarının oluşturduğu sanal dünyanın etkisinin azaltılması, yine bu araçlar vesilesiyle toplumun ifsadına yönelik etkisi çok açık olan programların kaldırılması, toplum içi insana yönelik değerlerin öncelenmesi ve yaşatılması, bireylerin hem bireysel hem de toplumsal hak ve sorumluluklarının yerli yerince korunması, eğitimin bu manada daha değer odaklı hale çevrilmesi gibi çözümler önerilmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Edebiyat Fakültesi

“Gençlerin Penceresinden Aile” başlıklı çalıştay, aile olgusunun gençler açısından taşıdığı önemi bir kez daha ortaya koymuştur. Çalıştay bulguları, sıkça dile getirilen “Gençler için aile önemini kaybetti, ailelerinden uzaklaşıyorlar” yönündeki söylemlerin gerçeği tam anlamıyla yansıtmadığını göstermektedir. Gençler, aileyi benliğin şekillendiği ilk mekân, sınırsız sevgi ve koşulsuz kabulün simgesi, güven ve sığınma alanı olarak değerlendirmektedir. Aile, gençler için kişinin korunabileceği ve dayanabileceği temel bir liman niteliğindedir.

Bununla birlikte gençler, aile içinde var olan sorunları görmezden gelmemekte, aksine farkındalıkla ele almakta ve çözüm önerileri geliştirmeye çalışmaktadır. Gençlerin

ailelerinden temel beklentileri arasında anlayış ve güven öne çıkmaktadır. Ayrıca bazı ailelerde rol karmaşalarının yaşandığı, ebeveynlik dengesinin bozulmasıyla çocukların ebeveyn rollerine dâhil olabildiği ya da kardeşler arasında ebeveynlerin verdiği yetkinliklerde adaletsiz dağılımların çatışmalara yol açabildiği ifade edilmiştir.

Çalıştay sürecinde gençlerin bir kısmı, ebeveyn perspektifinden de meseleye yaklaşarak aile içindeki zorlukların sadece çocuklara özgü olmadığını, ebeveynlerin de değişen koşullar karşısında güçlük yaşadıklarını vurgulamıştır. Bu noktada gençler, ailelerinden tam bir anlayış beklerken aynı anlayışı kendilerinin de ebeveynlerine göstermeleri gerektiğini dile getirmiştir.

Açık iletişim, gençler tarafından hem mevcut hem de ileride kuracakları aileler için temel bir gereklilik olarak görülmektedir. Aileye yönelik eğitim programları konusunda da olumlu bir yaklaşım sergilenmekte; ancak bu eğitimlerin dayatmacı bir üsluptan uzak, empati temelli bir içerikle hem gençleri hem de ebeveynleri kapsayacak şekilde tasarlanması gerektiği belirtilmektedir.

Çalıştayın Güçlü ve Zayıf Yönleri: Çalıştayın gerçekleştirilmiş olması dahi katılımcılar ve toplum açısından önemli bir kazanım olarak değerlendirilmiştir. Çalıştaya katkı sunan, düşünen ve uygulayan tüm kişi ve kurumlara teşekkür edilmektedir. Öğretim üyelerinin sürece duydukları ilgi ve motivasyon, öğrencilerin de etkinliğe olan katılım isteğini artırmıştır.

Bununla birlikte, çalıştayın uzun süredir planlanmasına rağmen duyuruların öğrencilere geç yapılması, katılımcıların belirlenmesi ve organizasyon sürecinde bazı aksaklıklara yol açmıştır. Duyuruların daha erken yapılması ve katılımcıların gönüllülük esasına dayalı olarak seçilmesi, çalıştayın verimliliğini daha da artırabilecek bir unsur olarak öne çıkmıştır.

Eğitim Fakültesi

Üniversitemizde ilk kez gerçekleşen Aile Çalıştayı'nın, oturumlara katılan öğrenciler ve moderatör hocalarımız açısından verimli geçtiğini düşünmekteyiz. Çalıştay vesilesiyle

geçirdiğimiz kısa süre, grup arkadaşlarımızla olan paylaşımlarımızın birbirimizi daha derinlemesine anlamamıza vesile olmasını sağlarken, kendimizi açma ve ifade etme olanağı da sundu.

Birbirimizin aile hikâyelerini dinledikçe aramızdaki ortak yönleri keşfettik ve yaşamlarımıza yönelik farklı bakış açılarını duyma fırsatı bulduk. Birbirimizin fikirlerini ve yaşam öykülerini duymak, bizi birbirimize yakınlaştırdı; çalıştayı zengin, derinlikli ve samimi bir fikir alışverişi alanına dönüştürdü. Moderatör hocalarımızın kolaylaştırıcılığı da bu ortamın oluşmasına önemli bir zemin hazırladı.

Çalıştayı eleştirilebilecek tek yönü, herkese açık oturumun Cuma günü geç saatte gerçekleşmiş olmasıdır. Liderlerin sunumları daha geniş katılımı duyurulabilse ve dinleyicilerin fikirleri de alınabilseydi, ortam daha da zenginleşebilirdi.

Fakülte grubumuzun oturumlarından çıkardığımız en önemli bulgu, gençlerin aileleri tarafından “görölmek” ve “kabul edilmek” istemeleridir. Kuşak farkı sebebiyle oluşan sorunların çözümünü, gençler “kabul”, “önyargısız iletişim” ve “samimiyet” gibi koşullarda görmekte, aile üyelerini bir araya getiren durumları ise çok önemsemektedir. Özellikle ülkemizde oldukça önemli olan “beraber aynı sofraya oturma” kültürü, gençlerin bu birlik duygusunu en güçlü şekilde hissedebilecekleri ortam olarak ifade edilmektedir.

Oturumlardan çıkan en genel ve önemli sonuç ise şudur: Gençler, genel kanının aksine, aile kurumuna oldukça önem ve değer vermektedir. Ailenin önemi konusunda duyarlıdırlar ve aileden kopma ya da uzaklaşma gibi bir niyete sahip değildirler. Gençlerin istediği, özerk bir birey olarak hem aileye bağlı hem de kendi yollarını çizen bireyler olmaktır. Bu durum, Sosyal Psikoloji profesörü Çiğdem Kağıtçıbaşı’nın Türkiye kültürünü ifade etmek için kullandığı “özerk-ilişkisel benlik” kavramını akla getirmektedir. Gençlerin ifadeleri, Kağıtçıbaşı’nın bu tezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Fakültesi

Çalıştay süresince gençlerin aileye dair algıları, beklentileri ve yaşadıkları sorunlar oldukça anlamlı bulgular ortaya koymuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu, aileyi

yalnızca bir yaşam birimi veya hukuki yapı olarak değil; güven, sevgi, huzur ve duygusal destek sağlayan temel bir yapı olarak tanımlamıştır. Gençler için aile, içinde varlıklarını buldukları, kabul gördükleri ve hayata hazırlandıkları bir alan olarak konumlanmaktadır. Bu bağlamda temel beklentiler; anlaşılma, saygı görmek, birey olarak değer görmek ve manevi destek almaktır.

Günümüz toplumsal ve kültürel dönüşümlerinin aile içi ilişkilere yansıdığı, özellikle kuşak farkı, bireyselleşme eğilimleri ve cinsiyet rollerindeki değişimlerin, gençlerle ebeveynler arasındaki iletişimde zaman zaman anlaşmazlık ve çatışmalara yol açtığı dikkat çekmektedir. Gençler, ebeveynlerinin iyi niyetle sunduğu rehberliğin bazen aşırı kontrol ve yönlendirme olarak algılandığını; bunun bireysel karar alma süreçleri ve özgüven üzerinde olumsuz etkiler yaratabildiğini belirtmişlerdir.

Öne çıkan diğer bir bulgu, gençlerin ailede sadece fiziksel değil, özellikle duygusal olarak görünür ve değerli hissetmeye duyduğu ihtiyaçtır. “Yargılanmadan dinlenmek”, “koşulsuz destek görmek” ve “zor zamanlarda yanında hissedilmek”, gençlerin arzuladığı temel unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, açık iletişim, empati, karşılıklı saygı ve birlikte kaliteli zaman geçirme gibi unsurların aile bağlarını güçlendirdiği vurgulanmıştır. Gençler, teknolojik araçların aile içi iletişimi zayıflatma potansiyeline dikkat çekmiş; yüz yüze sohbetin ve ortak anıların önemine değinmişlerdir.

Çalıştayın güçlü yönleri arasında, katılımcıların samimi ve çoğu zaman cesurca ifade ettikleri kişisel deneyimlerin katkısı ön plana çıkmaktadır. Farklı sosyo-kültürel arka planlardan gelen öğrencilerin görüşleri, çalıştaya çeşitlilik ve temsil kabiliyeti kazandırmıştır. Sunulan önerilerin tespit ile sınırlı kalmayıp çözüm odaklı olması da olumlu bir değerlendirme olarak öne çıkmaktadır. Özellikle iletişim eğitimi, genç-ebeveyn ortak eğitimleri, danışmanlık hizmetlerine erişimin artırılması ve medya okuryazarlığı konularında getirilen öneriler, somut ve uygulanabilir niteliktedir.

Buna karşılık, çalıştayın sınırlı süre içinde gerçekleştirilmiş olması, bazı konuların derinlemesine tartışılmasını kısıtlamış; katılımcı sayısının görece az olması ise temsil gücünü sınırlamıştır. Ancak sunulan görüşlerin özgünlüğü ve içeriğin zenginliği, çalıştayın genel niteliğini olumlu yönde etkilemiştir.

Sonuç olarak, çalıştay gençlerin aileye bakışını, ilişkilerdeki hassas noktaları ve beklentilerini anlamamıza olanak sağlamıştır. Bulgular, kuşaklar arası anlayışın artırılması, aile içi iletişim kültürünün güçlendirilmesi ve gençlerin bireysel gelişimini destekleyen aile ortamlarının oluşturulması açısından yol göstericidir. Gelecekte farklı bölümlerden, disiplinlerden ve toplumsal kesimlerden katılımın artırılması, çalıştayın kapsayıcılığını ve geliştirilecek politika önerilerinin toplumsal temsiliyetini güçlendirecektir. Bu doğrultuda üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili kamu kurumlarının iş birliğiyle daha kapsamlı, çok aktörlü ve sürdürülebilir programların hayata geçirilmesi, aile yapısının hem birey hem de toplum nezdinde güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Çalıştayın son oturumunda, farklı fakültelerden grup liderleriyle birlikte genç katılımcıların aileye dair fikirleri genelle açılmıştır. İlk iki oturumda ortaya çıkan tartışmalar, gençlerin aileyi yalnızca kan bağı veya toplumsal bir zorunluluk olarak görmediklerini; güven, sevgi, aidiyet ve saygının iç içe geçtiği, bireyin kimliğini inşa ettiği bir ortam olarak tanımladıklarını göstermiştir. Aile, bireyin psikolojik ve sosyal gelişiminde temel bir rol üstlenmekle kalmayıp, ahlaki ve dini değerlerin ilk aktarıldığı yer olarak da değerlendirilmektedir.

Katılımcıların ifadeleri, aileye yönelik güçlü duygusal bağları ortaya koyarken, modern toplumsal koşulların aile yapısını dönüştürdüğünü de göstermektedir. Bireyselleşme gençler açısından hem özgürleşme hem de yalnızlaşma ikilemi yaratmakta; bireysel hak ve sınırların görünür hâle gelmesi olumlu bir gelişme olarak görülse de, iletişim kopuklukları ve duygusal uzaklaşmalar da gündeme gelmektedir.

Cinsiyet temelli rol dağılımları, aile içi eşitsizliklerin devam ettiğini göstermekte; özellikle kız çocuklarının ev içi sorumluluklar ve duygusal yüklerle daha fazla karşılaştığı belirtilmiştir. Katılımcılar, aile ortamında açık iletişimin artırılması, bireylerin yalnızca roller üzerinden değil, birer insan olarak tanınması ve kabul görmesinin önemine vurgu yapmıştır. Bireysel sınırların ihlali, fikir çatışmalarının sağlıklı yönetilememesi ve ebeveyn müdahaleleri, gençlerin yaşadığı başlıca sorunlar arasında yer almaktadır. Maddi

bağımlılığın duygusal müdahaleye dönüşmesi ise bağımsızlaşma süreçlerini zorlaştırmakta, iletişimde kopukluk ve güvensizlik yaratmaktadır.

Çözüm önerileri arasında, gençlere olduğu kadar ebeveynlere yönelik de aile içi iletişim, empati ve çocuk gelişimi temelli eğitim programlarının yaygınlaştırılması ön plana çıkmıştır. Katılımcılar, aileyi vazgeçilmez bir değer olarak görseler de, bu değerın sürdürülebilir olması için geleneksel yapının eleştirel bir gözle yeniden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, çalıştay gençlerin aileye dair farkındalık geliştirdiğini, sorunları tespit etmekle kalmayıp çözüm üretme konusunda da güçlü bir perspektife sahip olduklarını ortaya koymuştur. Gençlerin sesini merkeze alan bu tür çalışmalar, hem bireysel hem toplumsal düzeyde daha sağlıklı ve işlevsel bir aile yapısının inşasına katkı sağlayacaktır. Katılımcılar, benzer bir çalıştayın ebeveynler üzerinden de gerçekleştirilmesinin, aile kurumuna dair sorunların ve ihtiyaçların kapsamlı biçimde analiz edilmesi açısından önemli olacağını ifade etmiştir.

İlahiyat Fakültesi

Katılımcılar aile adına “okul”, “devlet” ve “sığınılacak liman” benzetmeleri yaparak aileyi sevgi, saygı, güven, aidiyet ve huzur gibi duyguların karşılıksız kazanıldığı ve öğrenildiği yer olarak görmüşlerdir.

Çalıştay boyunca genel manada katılımcıların dünya görüşlerinin birbirine çok yakın olması, aileleriyle çok ciddi problemler yaşamamaları, genel değerler adına aynı durumları tecrübe etmeleri ve dini duyguları ve etkenleri öncelemeleri gibi nedenlerden dolayı ortaya konulan bulgular çok farklı olmamıştır. Genellikle aile içi çatışmalarda ebeveynlere faturanın kesilmesi yaygın kanaatinin aksine çalıştayda neredeyse ele alınan her meselede katılımcılar çocuklara da ciddi anlamda rol ve sorumluluk yüklemiş; zamanın getirileri olan hızlı değişim ve gelişime maruz kalan asıl bireylerin çocuklar olmasına dikkat çekerek bu konuda ebeveynlerin haklı mazaretleri konuşulmuş, hem ailesinin hem de dış dünyanın yaşam tarzına vakıf olan taraf olarak çocuklardan da ebeveynler kadar olmasa da ciddi beklentilerin olduğu ortaya konmuştur. Görüşler,

sorunlar ve çözümler daha çok dini referanslarla desteklenmekle birlikte insanın akıllı, duygusal, kolektif ve komplike bir varlık olduğu daima göz önünde bulundurularak konular makul, duygusal ve toplumsal manada ele alınmaya çalışılmıştır.

Aile içi sorunların çözümünde aile üzerinde müeyyide gücü bulunan din, sosyal çevre, ahlaki ilkeler gibi daha çok geleneksel kanallar makul bulunmuş, yine aile içi meydana gelebilecek muhtemel problemlerin yaşam tarzı farklılığının beklendik bir sonucu olarak yaklaşılması; sevgi, saygı ve anlayışla tolere edilebilir olduğu üzerinden basitleştirilmesindeki yarar üzerine durulmuştur.

Katılımcıların geneli çalıştayın sunduğu fikir ortamını beğenmekle birlikte bu tip çalışmaların sahada ne tür fayda sağladığı konusunda şüpheli tavır sergilemiştir. Bu tip çalıştayların pratikle iç içe olacak programlara çevrilmesi gerekliliği dile getirilmiş, aksi takdirde bir faydasının olmadığı iddia edilmiştir. Yine bu çalıştay özelinde sorulan soruların çok geniş yelpazede olması, iç içe geçmiş ve tekrar eden kısımlarının tartışma akışını olumsuz etkilediği de dile getirilen bir başka problem olmuştur.